

ZAPOJOVÁNÍ DĚTÍ A MLADÝCH LIDÍ DO TVORBY SÍDEL

OBSAH

ÚVODNÍ ČÁST

4–5	Proč zapojovat děti a Mládež?
6–7	O příručce – co a pro koho
8–9	Specifika plánování ve městě a na venkově
10–11	Vzdělávací rozměr participace
12–13	Do jakých projektů zapojit děti a mládež?
14–18	Příprava participace dětí a mládeže v praxi
19–21	Jak získat zpětnou vazbu

METODIKY

24–25	Praktické rady lektorům pro participaci dětí a mládeže
26–47	Metodiky vhodné pro fázi: průzkumy a rozbor, tvorba zadání
48–63	Metodiky vhodné pro fázi: koncept, návrh
64–67	Metodiky vhodné pro fázi: realizace

PŘÍLOHY

69	Jak na nic nezapomenout
70–71	Doporučená literatura
72–74	Slovník tradičních participativních metod

PROČ ZAPOJOVAT DĚTI A MLÁDEŽ?

Setkali jste se už s obdobnými názory při práci s dětmi a mladými lidmi?

„A kam půjdeme? Po vyučování nás posílají ze školy? Když půjdeme do hospody, budeme mít problém. Když jdeme k lavičkám v parku u řeky, jsme hned za vandaly.“

„Postavili nám tu venkovní workoutové hřiště. Jenže skoro nikdo tam nechodí. Dali ho do vnitrobloku. My bychom tam šli, ale každý tam na nás vidí a to nechceme.“

„Hřiště jsou určena pouze pro malé děti. Mámy na nás křičí, protože se bojí, že jejich dětem něco uděláme. Ale pískoviště je dobré pro parkour. Proč je to jen pro malé děti? Proč ho nemůžeme použít taky?“

„Ve škole si na chodbě nemáme kam sednout. Chtěli jsme si přinést staré gauče a křesla, abychom tu měli pohodu. Sami bychom si to zařídili, ale nedovolili nám to.“

Uvedené příklady ukazují, že děti a mladí lidé citlivě vnímají místa, kde se pohybují – ať už se jedná o prostory vnější, či vnitřní. Chtějí je aktivně využívat podle svých potřeb, dotvářet je, proměňovat a osvojovat si je. Chtějí prostor sdílet, ale chtějí mít i svůj vlastní, který jim poskytne zázemí a pocit bezpečí. Zároveň poukazují na to, že dospělí velmi často nevedou nebo nejsou připraveni či ochotni vést s dětmi a mladými lidmi dialog o tom, jak chtějí prostor využívat. Co by změnili, aby se v něm cítili lépe, aby svým vzhledem a funkcionalitou naplňoval jejich potřeby. To může mít za následek, že ho nevyužívají a vytvářejí si svůj alternativní prostor. Nebo prostor využívají způsobem, kterému dospělí nerozumí, což může vést k nepochopení, napětí, zákazům.

Děti a mladí lidé tvoří v průměru třetinu populace, ale často jsou vyloučeni z rozhodování o záležitostech,

jež se týkají jejich života. Dospělí mají tendenci přistupovat k nim jako k objektu péče. Přestože motivace dospělých je většinou pozitivní, jejich přístup může zapříčinit neefektivní řešení, která spočívají v naplňování potřeb dospělých, nikoli mladých lidí a dětí. Je proto důležité, aby se do architektonicko-urbanistické praxe zapojily i samotné děti a mladí lidé jako partneři při navrhování i realizaci do takové míry, jakou projekt umožní.

Takovým přístupem se potvrzuje jejich místo v komunitě – jsou jejími rovnocennými členy a mají možnost vyjadřovat se k podobě prostoru, který mají následně využívat nebo spoluvytvářet. Zároveň se potvrzuje jejich jedinečnost v komunitě – prostory, které děti a mladí lidé využívají, by měly zohledňovat jejich potřeby a názory. Pokud jsou děti a mladí lidé zapojeni do navrhování a realizace prostorových řešení, vytvářejí si k nim vztah, stávají se jejich součástí, mají tendenci je více využívat a být za ně (společně) odpovědní.

Zapojení dětí a mladých lidí podporuje vytváření identity ve vztahu k místu, komunitě i samosprávě. Naše zkušenosti ukazují, že pokud děti a mladí lidé mají skutečnou možnost v partnerství s dospělými ovlivnit své prostředí, z takového prostředí v mnohem menší míře odcházejí, nebo se do něj po určitém čase stráveném jinde (studium, první pracovní zkušenosti) vracejí. Pokud se komunita či samospráva chová přátelsky k dětem a mladým lidem i v oblasti veřejného prostoru, zvyšuje se též potenciál přílivu mladých rodin.

Naše města a vesnice jako by byly v posledních letech projektovány pro auta, ne pro lidi, kteří v nich žijí. Pokud na daném území funguje škola a nachází se tam nějaký park, hřiště a několik prolézaček, často se to považuje za dostatečnou občanskou vybavenost ve vztahu k dětem. Potřeby dětí a mladých lidí jsou však

mnohem větší. Ale jakým způsobem děti a mladé lidi zapojit? K tomu slouží tato příručka, která nabízí teoretická východiska, konkrétní návody i příklady dobré praxe.

O PŘÍRUČCE – CO A PRO KOHO

Téma vytváření vztahu dětí a mladých lidí k místu, ve kterém žijí, a jejich zapojování do navrhování a plánování se v České republice a na Slovensku postupně prosazuje v praxi. Příručka, v níž sdílíme své zkušenosti, slouží:

Představitelům místních samospráv

Mezi představitele místních samospráv řadíme jak politiky, tedy ty, kteří rozhodují, tak úředníky, kteří připravují podklady pro rozhodování a jsou zodpovědní za implementaci nařízení do praxe. V České republice i na Slovensku obce a města vystupují v roli zadavatelů veřejných zakázek a tvoří vlastní plány rozvoje ve střednědobém a dlouhodobém horizontu, které by měly odrážet i potřeby obyvatel. Mezi obyvatele patří i děti a mladí lidé, a proto by jejich potřebám a zapojení měla být věnována náležitá pozornost.

Architektům a urbanistům

Architekti a urbanisté představují odborníky, kteří se podílejí na konkrétních rozvojových záměrech, strategiích a projektech. Děti a mladí lidé pro ně představují uživatele výsledků jejich práce. Poskytují jim jedinečný pohled na místo, které jim má sloužit. Práce s dětmi a mladými lidmi pomáhá utřídit priority z pohledu cílové skupiny a často otevírá zcela nové obzory a přináší i netradiční řešení. Architekti a urbanisté najdou v příručce návody a metodické postupy, jak mohou své záměry konzultovat s dětmi a mladými lidmi. Mohou však také spolupracovat s jinými odborníky, kteří budou vystupovat jako facilitátoři a lektoři těchto schůzek a poskytnou jim potřebné výstupy v požadované podobě. Příručku mohou využít k tomu, aby je nasměrovala, a také pro získání představy, jak takový konzultační proces s dětmi a mladými lidmi probíhá a co mohou od něj očekávat.

Učitelům a pracovníkům s dětmi a mladými lidmi v oblasti neformálního vzdělávání

Pracovníci s dětmi a mladými lidmi v oblasti neformálního vzdělávání (zejména v nevládních organizacích a zařízeních pro volný čas dětí a mladých lidí) a učitelé v oblasti formálního vzdělávání jsou odborníky na přímou práci s dětmi a mladými lidmi. Proto mohou v participativních procesech vystupovat jako facilitátoři. Příručka jim pomůže nahlédnout proces plánování a navrhování a zároveň jim poskytne konkrétní náměty, jak u dětí a mladých lidí budovat vztah k místu, ve kterém žijí, reflektovat ho a přinést z pohledu uživatelů kvalifikované vstupy pro jeho další rozvoj. Pomocí této příručky mohou prakticky rozvíjet občanské znalosti a dovednosti dětí a mladých lidí v oblasti územního rozvoje a důsledků rozhodování v daném území.

Mladým lidem

V poslední době vnímáme sílící hnutí aktivních mladých lidí – jednotlivců, neformálních skupin, členů dětských a mládežnických či jiných organizací –, kterým není lhostejné, co se kolem nich děje a zejména v jakém prostředí vyrůstají. Mají odhodlání, chuť a energii aktivně přispívat do života místní komunity, často s propojením na veřejné prostory. Tato příručka jim může rovněž pomoci nahlédnout proces plánování a navrhování a poskytnout konkrétní metodiky a návody, jak vést participační proces. Tímto přístupem zajistí, že nepůjde pouze o jejich vlastní představy, ale že zapojí i ostatní relevantní členy komunity a zároveň budou vědět, jak komunikovat, aby jejich zapojení bylo smysluplné a našlo co největší odezvu.

Developerům

Developeri přinášejí komerční projekty do místních komunit, proto by měli zvažovat konzultace s obyvateli, mezi něž se svými projekty přicházejí, a také s uživateli svých projektů. Komerční projekty nepředstavují pouze rezidenční či administrativní objekty, ale zahrnují i blízké okolí. Zkušenosti ukazují, že pokud developeri při přípravě svých projektů konzultují své záměry s obyvateli dané lokality, jejich projekty jsou lépe přijímány, při dobře nastavené participaci naplňují nejdůležitější potřeby všech zúčastněných a v praktické rovině se zkracují formální rozhodovací procesy a ubývá sporných řízení. Tato příručka pomůže developerům pochopit přínosy zapojení veřejnosti do spolurozhodování a poskytne konkrétní návody, jak přizvat ke spolupráci děti a mladé lidi.

SPECIFIKA PLÁNOVÁNÍ VE MĚSTĚ A NA VENKOVĚ

Urbanistické a architektonické plánování se zapojením dětí a mladých lidí ve městě a na venkově je ve své podstatě stejné. Zároveň však můžeme identifikovat několik specifických oblastí, které jsou více typické pro město a jiné pro venkov. Jelikož cílem projektu, jehož součástí je i tato příručka, bylo pomoci větší účasti dětí a mladých lidí zejména na venkově a tímto způsobem podpořit rozvoj venkovských oblastí, soustředíme se v této kapitole především na ně.

V posledních letech můžeme pozorovat zvýšený zájem o urbanistické a architektonické projekty. Pomáhají tomu různé participativní přístupy a metody. Také lepší povědomí odborníků, že plánování s lidmi, kteří mají být uživateli daného místa či objektu, má přidanou hodnotu oproti plánování pro lidi bez lidí. A v neposlední řadě je to i občanské uvědomění obyvatel ve vztahu k veřejnému prostoru a snaha promítnout do něj své vlastní potřeby a představy, jakož i potřeby a představy širší komunity.

V obci se obyvatelé mezi sebou znají více než ve městě, proto bývá snazší přizvat je ke spolupráci. Obyvatelé často vědí, kdo z nich má jaké zaměstnání, jaké další odborné znalosti nebo praktické dovednosti, a proto spíše dokážou vytipovat občany, kteří by mohli výrazně napomoci realizaci záměru. Je zde snazší identifikovat i různé spolky, organizace a neformální skupiny. Právě ony, jakožto společenství angažovaných občanů, jsou cennými partnery v území. Dokážou nejen zapojit vlastní členy, ale pomohou s pozváním dalších obyvatel, realizací průzkumů či organizací.

V rámci zvýšeného zájmu o veřejný prostor a komunitní aktivity v něm je potřeba nezapomenout zapojit do jeho plánování a rozhodování o něm občany, včetně dětí a mladých lidí. Ti nám mohou poskytnout cenné

informace o tom, co potřebují, aby mohli veřejný prostor využívat lépe, co jim v něm chybí nebo by nemuselo být. Pro ilustraci uvedme příklad z obce na severu Slovenska:

Před pár lety se z veřejného prostoru obce jakoby vytratily děti a mladí lidé. Generace před nimi nostalgicky vzpomínaly na to, jak po vyučování a o víkendech brázdily ulice na kole, bavily se na hřišti, chodily sáňkovat pod les. Ubývání těchto aktivit připisovaly nové generaci a jejich nezájmu, fixování se na televizor, počítač i mobil. V rámci zvelebování obce se v ní na silnice, které domácí pro její nepěkný stav nazývali příznačně „tankodrom“, položil nový asfaltový povrch. Najednou nastal nevídaný jev – na ulicích se zjevily děti a mladí lidé, kteří měli kola, koloběžky, kolečkové brusle i skateboardy. Situace poskytla ponaučení, že děti a mladí lidé budou rádi využívat veřejný prostor, ke svým aktivitám však potřebují mít vhodnou infrastrukturu.

Podobně to bylo i se sáňkováním – za obcí byla vybudována dálnice a dostat se do lesa bylo najednou nebezpečné. Shodou okolností se v centru obce tvořil nový park a kvůli stavebním úpravám vznikl umělý kopec z navezené zeminy. Tu nakonec nikam neodvezli, postupně zarostla a v zimě poskytla vhodnou náhradu za nedosažitelné svahy pod lesem. Děti si tento nový prostor rychle oblíbily a využívají ho každou zimu.

Již zmíněný park nese v sobě dobrý záměr, ale ne úplně nejšťastnější realizaci. Z pozice volených zástupců samosprávy se rozhodlo, že se nakoupí herní prvky, později přibylo workoutové hřiště. Kdyby se však konzultovalo s dětmi, mladými lidmi, jejich rodiči nebo by se první rok sledovalo využívání tohoto parku a hřiště, přišlo by se na to, že v parku chybí stín a v létě, během největších veder, ale i prázdnin, kdy mají děti a mladí lidé nejvíce volného času, se žádné prvky využívat nedají.

Velmi často se stává, že obec vybuduje a zkvalitní infrastrukturu, ale nechá na obyvatelích, zda ji budou využívat nebo ne a do jaké míry. I většina grantových žádostí, které jsme měli možnost ve své odborné činnosti posuzovat, se zaměřovala především na budování infrastruktury. Pokud však chceme dané veřejné prostory zaplnit životem, je důležité je tvořit participativně, poskytnout obyvatelům prostor pro nápady a realizaci vlastních aktivit a ukázat, že daný prostor a jeho vybavení je pro ně a chceme, aby ho využívali.

Venkov má velký potenciál v menší komunitě lidí a teoreticky užších vztazích a právě participativní plánování může přispět ke kvalitě života v obci, potažmo k prevenci odchodu mladých lidí a jako integrační faktor ve vztahu k novým obyvatelům, kteří se sem stěhují z blízkých měst, ale již se nepodílejí na komunitním životě.

VZDĚLÁVACÍ ROZMĚR PARTICIPACE

Na participativní metody plánování a navrhování lze pohlížet jako na aplikované metody společenského výzkumu. V takovém případě je úkolem facilitátora/lektora stručně a výstižně seznámit účastníky s cíli „výzkumu“, způsobem dotazování a nakládání se získanými daty. Pak už může začít vlastní vytěžování respondentů (běžně používaný pojem v sociologickém žargonu), tj. získávání co největšího množství podnětů k řešenému tématu časově a finančně hospodárným způsobem ke spokojenosti pragmatického zadavatele.

Nebo lze participativní plánování a navrhování vnímat jako cestu, která nejen naplní informační účel participace a přispěje k vytvoření kvalitnějšího plánu/návrhu, ale bude také pro všechny zúčastněné zajímavá a obohacující. Zaujímáme-li tento přístup, nejsou pro nás účastníci participace pouhými respondenty s určitým potenciálem informační výtěžnosti, ale i aktéry v procesu široce chápaného sociálního učení.

V čem spočívá sociální učení účastníků participativního procesu? Uvádíme alespoň několik nejvýznamnějších aspektů.

- Ať už jsou cíle a rozsah projektu jakékoliv, dobře řízený participativní proces kultivuje diskusi. Dává prostor k vyjádření i méně průbojným jednotlivcům a vede účastníky k vzájemnému respektu a naslouchání druhým.
- Dobře řízený proces participace také od počátku jasně stanovuje meze participace, tedy jakým způsobem mohou účastníci do procesu vstoupit, co mohou ovlivnit. Naučit se respektování pravidel a mezí je klíčovou sociální kompetencí, které se děti učí od raného dětství. Netřeba zdůrazňovat, že je to složité i pro mnohé dospívající a dospělé lidi.

→ Pokud jsou předchozí dva požadavky náležitě splněny, poznává zadavatel, ať je jím obec, nebo soukromý investor, že lze do tvorby plánu/návrhu smysluplně zapojit různé skupiny aktérů, často se zcela odlišnými hodnotami a potřebami, a přesto dospět k dohodě, neboli že dialog je možný a produktivní. V případě participace dětí a mladých lidí, kteří byli dosud do projektů prostorového plánování a architektonického navrhování zapojováni spíše sporadicky, odchází zpravidla zadavatel s příjemným překvapením, jak velké množství velmi relevantních podnětů mohou děti a mládež přinést.

→ Čím více se zvolené participativní metody vzdalují tradiční představě o dotazování a nabývají kolaborativních forem, tím podstatnější je rozměr sociálního učení. Kolaborativní metody rozvíjejí například občanské dovednosti, schopnosti konstruktivně řešit daný problém, umění práce ve skupině, argumentační a prezentační dovednosti, kreativní a kritické myšlení, tedy mj. sociální, osobní a komunikativní kompetence, které ve společnosti stále nabývají na významu. Proto jsou kolaborativní participativní projekty plnohodnotnými a přínosnými nástroji v rámci neformálního, ale i formálního školního vzdělávání.

Jestliže vzdělávací rozměr participace a rozvíjení kompetencí považujeme za důležitý u dospělých účastníků participativních procesů, u dětí a mládeže to platí dvojnásob. Úzce to souvisí s hlavními příležitostmi a hrozbami participace dětí a mládeže (nejen) v procesu městského plánování a navrhování. Účastníci participativního procesu, který je dobře řízen ve všech fázích přípravy a realizace projektu, odcházejí s dobrým pocitem, že jejich zapojení mělo smysl. Vytváří se příležitost, jak podpořit identifikaci s projektem,

vztah k místu a v neposlední řadě ochotu podílet se na dalších projektech.

Aby účastníci plánování/navrhování měli pocit, že jejich zapojení mělo smysl, potřebují v rozumném čase (týdnech a měsících, nikoliv letech) dostat zpětnou vazbu, ze které je pochopitelné, jaké jejich podněty našly v plánu/návrhu praktické využití, jaké nebyly uplatněny a proč. Potřebují také vědět, co se bude dít dále, neboli jak dlouhá bude cesta od plánu/návrhu k realizaci. Pokud to povaha projektu umožňuje, doporučujeme projekt etapizovat a první změny realizovat co nejdříve, nebo realizovat dočasné instalace jako formu propagace a podpory projektu. Nerealizace projednávaných plánů/návrhů představuje jednu z hlavních hrozeb participativních procesů. Zažijí-li účastníci zkušenost, že k realizaci dojde za dlouho a v omezené míře nebo k ní nedojde vůbec, je to frustrující pocit, který významně snižuje důvěru vůči zadavateli a ochotu participovat obecně. I v případě, že se z vážných důvodů projekt nakonec nerealizuje, je třeba účastníky participativního procesu informovat, omluvit se a vysvětlit důvody, proč není realizace možná.

DO JAKÝCH PROJEKTŮ ZAPOJIT DĚTI A MLÁDEŽ?

Projekty, do nichž lze zapojit děti a mládež, a to již žáky prvního stupně základních škol či děti předškolní, mohou být velmi různorodého měřítka. Můžeme rozlišovat měřítko:

- celého města/obce – typickými příklady takových projektů jsou tvorba územních a strategických plánů
- velké měřítko – například transformace rozsáhlých nevyužitých areálů nebo regenerace sídlišť
- střední měřítko – nejčastějšími příklady jsou revitalizace významnějších veřejných prostranství – náměstí, parků, hlavních ulic
- malé měřítko – revitalizace místních parčíků, hřišť a poloveřejných prostor jako školní areály a vnitrobloky
- měřítko budov a interiérů – má smysl zapojit děti do přípravy projektu výstavby či rekonstrukce budov a prostor, v nichž představují hlavní nebo významnou uživatelskou skupinu; typicky jsou to školní prostory, ale také například obecní knihovna nebo komunitní centrum

U projektů všech měřítek platí, že klíčové je správné načasování participace (nejen) dětí a mládeže. Formální procesy projednávání a schvalování se u projektů různých měřítek mírně liší, téměř vždy ale platí základní schéma vpravo.

První a klíčový okamžik, kdy děti a mládež do procesu zapojit, nastává ještě před zahájením zpracování návrhu, tedy již ve fázi průzkumů a rozborů, aby se jejich potřeby následně promítly do zadání projektu a

pro zpracovatele projektu se tak staly závaznými. Nejpozději by se měli zapojit na samém počátku návrhu projektu. Potenciál dětí a mladých lidí spočívající v jejich otevřenosti a tvořivosti lze nejlépe využít v rané fázi projektu. Proto má také smysl zapojovat děti a mládež do projektů, kde je dostatečný prostor pro invenci. Je například vhodné zapojit je do projektu, jehož zadáním je revitalizovat zanedbaný parčík a obnovit v něm zaniklé dětské hřiště. Není ale smysluplné zapojit je do projektu, jehož zadáním je opravit děravý chodník vedoucí parčíkem a vyměnit poškozené herní prvky na hřišti – tedy do běžné rekonstrukce nepředpokládající žádnou koncepční změnu řešeného prostoru.

Existují dvě prověřené možnosti načasování první fáze participace:

- zapojit do přípravy zadání – tedy zajistit, aby se názory a potřeby této věkové skupiny promítly do cílů projektu a požadavků na zpracovatele, stejně jako do případných průzkumů a rozborů území, které budou předloženy jako podklad budoucímu zpracovateli
- zapojit na počátku fáze zpracování návrhu – tento scénář předpokládá, že zpracovatel buď zapojení participace dětí a mládeže přímo zajišťuje, nebo se na něm aktivně podílí (má úvodní prezentaci, odpovídá na otázky účastníků). Proto jej doporučujeme využít pouze v případě, kdy víme, že zpracovatel sám (nebo subjekt, se kterým bude spolupracovat) má s participativním plánováním a prací s dětmi a mládeží praktické zkušenosti.

Především v případě prvního scénáře existuje reálná hrozba, že zapojení dětí a mládeže sice proběhne, ale jeho výstupy se příliš nepromítnou do plánu/návrhu.

Pro omezení tohoto rizika důrazně doporučujeme požadovat po zadavateli, aby ve smlouvě se zpracovatelem stanovil míru závaznosti výsledků participace (nejen dětí a mládeže, ale všech cílových skupin) a způsob, jakým mají být zpracovány/vypořádány.

Druhý okamžik, kdy je žádoucí znovu zapojit všechny cílové skupiny, které se zúčastnily první etapy participace, nastává, když má zpracovatel hotovou pracovní verzi plánu/návrhu. Lidé, kteří se svými podněty podíleli na vzniku návrhu, by nyní měli nejen dostat zpětnou vazbu (viz předchozí kapitola), ale také mít možnost docílit určitých úprav plánu/návrhu. Zpracovatel zpravidla přes upřímnou snahu nemůže některé potřeby a přání uživatelů promítnout do plánu/návrhu. To je v pořádku, ale nezpracování některých návrhů musí umět zdůvodnit. Náležité odůvodnění zvoleného řešení předejde mnoha nedorozuměním a zklamáním.

Zároveň je zřejmé, že a) nelze plně vyhovět všem přáním a požadavkům účastníků participativního procesu, b) zpracovatel nemůže plán/návrh kompletně přepracovat. Proto je velmi důležité jasně stanovit přípustný rozsah připomínek (co je a co není možné upravit/změnit) a na úvod této druhé fáze participativního procesu to srozumitelně sdělit účastníkům.

V průběhu projednání by mělo také zaznít, co se bude dít dále – kdy bude hotový finální návrh, kde bude zveřejněn a jaký je předpokládaný následný harmonogram realizace projektu. I v případě, že tyto informace již zazněly na úvodním projednání, má smysl je připomenout.

- 1 průzkumy a rozbor
- 2 vytvoření zadání (co je účelem plánu/návrhu)
- 3 výběr zpracovatele
- 4 zpracování plánu/návrhu
- 5 představení a připomínkování plánu/návrhu (v textu tento bod neztotožňujeme s prostým zveřejněním dokumentace na úřední desce a možností zaslání písemných připomínek, ani s formálním veřejným projednáním, které zákon vyžaduje např. v rámci procesu schvalování územních plánů, ale se souborem participativních aktivit)
- 6 úprava a dokončení plánu/návrhu
- 7 schválení plánu/návrhu odpovědným orgánem či osobou
- 8 příprava a realizace projektu

Zjednodušený přehled procesu projednávání a schvalování projektů

PŘÍPRAVA PARTICIPACE DĚTÍ A MLÁDEŽE V PRAXI

V této kapitole nastíníme, jaké kroky je třeba uskutečnit pro hladký průběh participativního procesu. Budeme rozlišovat participativní proces iniciovaný shora (tj. zadavatelem plánu/návrhu) a zdola (externími odborníky, nevládní organizací, vzdělávací institucí apod.).

V případě procesu iniciovaného zdola je nejprve nutné přesvědčit potenciálního zadavatele o přínosnosti zapojení dětí a mládeže pro připravovaný projekt. Přínosem rozumíme přínos pro kvalitu návrhu. Naopak je třeba vyvarovat se toho, aby zapojení dětí a mladých lidí posloužilo pouze jako marketingový nástroj zadavatele. Nedovolujeme si předložit zaručený návod, jak na to, protože osvědčená komunikační strategie se může podstatně lišit v závislosti na místních podmínkách a kontextu projektu, i podle individuálních osobnostních charakteristik odpovědné osoby potenciálního zadavatele, s nímž budou iniciátoři jednat. Vždy však doporučujeme zdůraznit, jak významnou část uživatelů řešeného prostoru děti a mladí lidé tvoří, ukázat příklady dobré praxe (fotografie a výstupy ze zapojení dětí a mládeže do podobných projektů, vizualizace návrhu nebo, je-li již výsledný návrh realizován, obrázky z realizace). Doporučujeme připomenout občansko-vzdělávací rozměr participace. Neméně důležité je dobře se zorientovat v rozhodovacích procesech ke konkrétním projektům na úrovni samospráv. Neznalost procesů a způsobů rozhodování může zhatit i ten nejlépe míněný záměr.

V případě projektu iniciovaného shora bude pravděpodobně prvním krokem úvodní koordinační jednání hlavních aktérů přípravy plánu/návrhu. V případě iniciativy zdola je to druhý krok, poté, co se podařilo přesvědčit zadavatele a zajistit pro zapojení dětí a mladých lidí financování. Nejčastěji se jedná

o prostředky z rozpočtu investora, může se ale jednat i o prostředky obce, na jejímž území realizuje investici soukromý investor, nebo z vnějších zdrojů (soukromí sponzoři či nadace, národní/evropské dotační programy).

Hlavními aktéry jsou:

- realizátor participace
- odpovědný zástupce investora (organizace, která financuje vznik plánu/návrhu)
- odpovědný zástupce zadavatele (organizace, která financuje zapojení dětí a mládeže; často jím je investor, ale nemusí být)
- zástupce zpracovatele plánu/návrhu, pokud už je znám (v opačném případě proběhne samostatné koordinační jednání zpracovatele plánu/návrhu a realizátora participace později).

V rámci jednání by měly být vyjasněny tyto základní otázky:

- očekávání investora, zadavatele a zpracovatele od zapojení dětí a mladých lidí. Nastínění možností participace a realistických výsledků. Je-li očekávání neslučitelné s tím, čeho lze zapojením dětí a mladých lidí docílit, nebo má-li realizátor participace silný pocit, že nejde o skutečné zapojení s cílem zohlednit pohled této cílové skupiny v plánu/návrhu, ale spíše o marketingovou strategii, je to z etického hlediska velmi vážný důvod, aby realizátor participace zvážil ukončení spolupráce.

- stanovení míry závaznosti a způsobu vypořádání podnětů z participace (viz předchozí kapitola)

Základní výstup musí být proto stručný a srozumitelný.
- stanovení harmonogramu a financování. Harmonogram musí být nastaven tak, aby měl realizátor participace dost času na přípravu, realizaci a vyhodnocení aktivit. Pokud nemá zapojení dětí a mládeže zajištěno financování z externích zdrojů, při jednání o finančních podmínkách důrazně doporučujeme realizátorům participace nepřipustit, aby na participaci dětí a mladých lidí bylo pohlíženo jako na něco okrajového, doplňkového. Zapojování dětí a mládeže není o nic méně náročné či méně přínosné pro výsledný plán/návrh než zapojení dospělých aktérů, a navíc vyžaduje pedagogické znalosti a zkušenosti realizátorů nejen s participací, ale i s prací s dětmi a mládeží. Tomu by mělo odpovídat finanční ohodnocení.
 - dohoda o součinnosti investora/zadavatele při kontaktování cílových skupin (obvykle vzdělávacích zařízení, jichž bývají veřejní zadavatelé zřizovateli)

Po vyřešení těchto otázek může následovat příprava participativních aktivit.

Obvykle je nejdříve nutné kontaktovat zástupce vzdělávacích institucí v rámci formálního i neformálního vzdělávání, z nichž se zapojí účastníci participativního projektu a na jejichž půdě se pravděpodobně participativní aktivity odehrají. Klíčová témata hovoru:

 - vysvětlit účel participace
 - pokud vzdělávací instituce či organizace ještě nemá s participací dětí a mladých lidí na plánování/navrhování zkušenost, objasnit vzdělávací přínosy, jak plánované aktivity zapadají do poslání organizací či do školních vzdělávacích plánů
 - nastínit harmonogram domluvený s investorem/zadavatelem
 - zdůraznit, že aktivita nebude představovat organizační a časovou zátěž pro pedagogy, pokud nechtějí, protože přípravu a realizaci aktivit zajistí externí lektori
 - zjistit časové možnosti instituce a stanovit termíny a délku aktivit
- míra a způsob zapojení investora/zadavatele a zpracovatele. Budou zástupci investora/zadavatele a zpracovatele aktivně vystupovat v participativním procesu? Jak rozsáhle? Úvodní slovo? Úvodní prezentace? Odpovídání na otázky účastníků participativního procesu? Riziko většího zapojení všech těchto klíčových aktérů spočívá v tom, že velká část pozornosti bude směřována právě na ně, což bude mít dopad na sledování připraveného scénáře a dodržení časového plánu aktivit.
- formát a rozsah výstupů (velmi pravděpodobně jich bude více – např. prezentace, stručná zpráva a podrobná zpráva s přílohami) nastavit tak, aby byl co nejlépe využitelný pro zpracovatele (tj. pro vlastní tvorbu plánu/návrhu), ale aby zároveň informoval o výstupech účastníky participativního procesu a představil výsledky širší veřejnosti.

- domluvit se na počtu a věkovém složení účastníků a zvolit vhodný formát a metodu participace

demokratičnost a všichni měli přiměřený prostor k vyjádření.

SPECIFIKA ZAPOJENÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE

Při zapojování dětí do plánování a navrhování se může realizátor dopustit dvou základních chyb:

- podcenění potenciálu dětí, zejména těch mladších, což povede ke zbytečné redukci scénáře, nebo kladení až příliš návodných otázek (tj. dojde ke kontaminaci názorů dítěte názory lektora), což ovlivní výpovědi zapojených dětí. V důsledku dojde ke snížení výpovědní hodnoty získaného materiálu.
- opačnou chybou je říci si „děti jsou šikovné, lze se toho od nich hodně dozvědět“, ale pro nedostatek zkušeností k nim přistupovat jako k „malým dospělým“ a scénář uzpůsobit jen v drobnostech, například v omezení procesních informací a odborných pojmů

Obě chyby často pramení z nezkušenosti lektorů. Proto důrazně doporučujeme konzultovat přiměřenost nároků na děti s pedagogy.

Velmi důležitá otázka při přípravě participace nejen dětí a mládeže zní: „Jaká je motivace účastníků?“ Dospělí účastníci se zpravidla participativního procesu účastní z vlastního rozhodnutí, protože záměr, který je předmětem participativního projednání, považují z nějakého důvodu za důležitý, cítí potřebu se k němu vyjádřit a věnovat tomu čas v řádu desítek minut nebo několika hodin. V takovém případě musí realizátoři participace spíše usměrňovat nejvíce dominantní účastníky diskuse, aby byla zachována její

Žáci a studenti od mateřských škol po školy střední se zpravidla zapojí do participativního procesu na základě rozhodnutí vedení vzdělávací instituce či nevládní organizace. Ta také zpravidla po konzultaci s realizátory určí, jaké skupiny dětí budou zapojeny. Může se jednat o výběr zájemců, kteří se dobrovolně přihlásí do programu, skupinu zájemců, které spojuje mimoškolní činnost či školní družinu, ustálenou skupinu aktivních žáků/studentů různého věku (například školní parlament), ale velmi často jsou zapojeny celé školní třídy.

Jak tedy předejít výše zmíněným chybám?

- zájem jednotlivých dětí ve třídě o řešené téma a kolaborativní aktivity obecně se pochopitelně výrazně liší. Klíčové tedy je hned na počátku motivovat účastníky, kteří zpravidla nevědí, co od aktivity očekávat, aby byl podíl aktivně, konstruktivně zapojených žáků (těch, kteří se jen „nevezou“) co nejvyšší. Pomůže to hladkému průběhu participativních aktivit i kvalitě výstupů.
- organizátoři by v případě participace dětí měli dvojnásob brát na zřetel upřímnost a etický rozměr participace. Ten je zaprvé postaven na principu reciprocity. Zadavatel a zpracovatel získá od dětí řadu zajímavých podnětů pro tvorbu plánu/návrhu. Co získají zapojené děti za vynaložený čas a energii? Především by měly získat nové znalosti (o tom, jak se rozvíjí město, jak funguje veřejný prostor apod.) a rozvinout své sociální kompetence. V neposlední řadě by měly být aktivity zábavné, inspirativní, měla by to být pro děti příjemná zkušenost. To nevyklučuje nějakou odměnu

v užším smyslu (drobný dárek pro účastníky). Druhý etický rozměr spočívá v odpovědnosti zadavatele, že v krátkém časovém horizontu několika týdnů až měsíců dostanou účastníci zpětnou vazbu, že následně bude plán/návrh skutečně realizován a získané podněty v něm naleznou uplatnění. Časový horizont trpělivosti dětí je kratší než u dospělých a jejich důvěra zranitelnější. Zásadní je tedy nevzbudit v dětech a mladých lidech ne-realistická očekávání. Zpětná vazba je důležitá i v případě, že projekt ze závažných důvodů nebude možné realizovat.

- zapojení dětí bude přínosné pro všechny zúčastněné – děti, zadavatele i zpracovatele – pouze tehdy, je-li vhodně zvolen formát v závislosti na věkovém složení a povaze účastníků a lektori volí vhodný jazyk (tedy nikoliv banalizují problém, ale mluví zábavně a používají slovník přiměřený věku zapojených dětí)
- platí, že čím mladší děti, tím by měly být jednotlivé aktivity kratší a hravější (příp. s přestávkami na občerstvení a protažení), aby účastníci udrželi pozornost. To neznamená, že vhodně na sebe navazující aktivity oddělené krátkými přestávkami či oddechovými hrami ke změně pozornosti neumožňují i u nejmladších školních dětí úspěšně realizovat několikahodinový workshop.
- při zapojování dětí na druhém stupni a výše je třeba klást maximální důraz na jejich motivaci a počítat s tím, že většina z nich se ostýchá vyjadřovat výtvarnou formou
- z výše uvedeného je zřejmé, že zapojení dětí a mladých lidí klade specifické požadavky na lektory. Platí, že kvalitní facilitátor při participa-

tivním plánování s dospělými nemusí být také dobrým lektorem při práci s dětmi.

SBĚR A VYHODNOCOVÁNÍ DAT

Čím méně formální (hravější, kreativnější) metody zapojení dětí a mládeže realizátoři zvolí, tím vyšší nároky jsou kladeny na samotné lektory, sběr dat (aby data shromážděná jednotlivými lektory byla obsahově a kvalitativně co nejvíce srovnatelná) i na jejich vyhodnocování. Proto doporučujeme pracovat v menších skupinách, podle věku dětí a typu aktivity přibližně o 8–12 členech.

Pro zajištění srovnatelnosti dat je nutné instruovat lektory

- o tom, v jakém rozsahu a jakým způsobem se mají dotazovat. Omezí se tím rozdíly zapříčiněné odlišnými osobnostmi a přístupem lektorů i složením skupin, s nimiž pracují
- jakým způsobem data zpracovávat a vyhodnocovat. Osvědčuje se přepis dat do jednotné šablony strukturované podle klíčových témat zadání.

Výsledky kvalitativních výzkumných sond, jimiž metody zapojování dětí a mládeže do plánování a navrhování ve své podstatě jsou, bývají často kritizovány pro nízkou objektivitu a reprezentativnost. Silná stránka kvalitativního přístupu skutečně nespočívá ani v množství zapojených „respondentů“, ani ve snadné zobecnitelnosti závěrů, ale ve schopnosti proniknout do hloubky řešené problematiky (skrže dobře položené otázky CO a JAK pochopit PROČ). Aby však byly odpovědi PROČ důvěryhodné, musí realizátoři sondy dodržet následující eticko-metodologické standardy:

- vést celý proces transparentním způsobem (musí být možné sledovat zpětně kroky „výzkumníka“ od zadání přes výběr účastníků, sběr a analýzu dat až po závěry)
- vyvarovat se takového způsobu interpretace dat, který (často podvědomě) směřuje k „dokazování“ správnosti autorovy představy o vhodném přístupu nebo řešení
- vyvarovat se anekdotismu, tj. necitovat pouze nej působivější názory a komentáře, které sice zvýší atraktivnost výstupu, mohou ale změnit celkové vyznění nebo obracet pozornost od celku k detailu
- věnovat vyhodnocení kvalitativních dat dostatek času. Nejen výběr subjektivně nejzajímavějších nebo nejvýstižnějších názorů a komentářů, ale i rychlé, povrchní a v důsledku reduktivní vyhodnocování kvalitativních dat vede k anekdotismu, třebaže odlišného typu.

logický problém, kterému lze předcházet průběžným dialogem mezi realizátory participace, zpracovatelem a zadavatelem, aby druhá fáze participativního procesu (představení plánu/návrhu ke konzultaci) měla co nejhladší průběh.

Obzvláště důležité je dodržovat tyto zásady, vznikají-li v rámci participativního procesu méně tradiční data, jako jsou výkresy, modely nebo tematické postery. Žádný obrazový materiál by neměl být interpretován bez kontextu slovního popisu díla autorem/autory. Je také metodologicky kontroverzní použít pouze některé obrázky k podpoře určitých závěrů či návrhů. V zájmu zachování transparentnosti procesu a předcházení nařčením z anekdotického způsobu práce s daty doporučujeme poskytnout zadavateli všechny obrazové materiály s autorským komentářem jako přílohu výstupu.

Selektivní, účelové interpretace závěrů a anekdotické práce s podněty se často dopouští také zadavatelé a zpracovatelé. Je to neméně závažný eticko-metodo-

JAK ZÍSKAT ZPĚTNOU VAZBU

Součástí zapojení dětí a mladých lidí do tvorby prostředí, ve kterém žijí, jsou i jejich konkrétní návrhy a projekty na změnu daného prostředí tak, aby lépe naplňovalo potřeby jejich i dalších členů komunity. V celém procesu definování potřeb a tvorby návrhů je důležité poskytovat zpětnou vazbu (průběžnou a závěrečnou). Výběr urbanistického či architektonického návrhu obvykle závisí na soutěži konceptů různých autorů. Při participativním přístupu, zejména při zapojení dětí a mladých lidí, prvek soutěže ustupuje kolaborativnímu nahlížení na řešení problému. Pro zjednodušení práce je přínosné vytvořit pracovní skupiny. Závěrečná podoba návrhu, která vyšla z participativního procesu, by v sobě měla zahrnovat to nejlepší z různých pohledů a spět ke konsenzu, který se rodí ve společné diskusi.

Pokud vnímáme participaci i jako učební proces, je velmi důležité poskytovat průběžně zpětnou vazbu. Zpětná vazba není zaměřena pouze na cíl, ale také na vlastní spolupráci a napomáhá rozvoji osobnostních a sociálních dovedností dětí a mladých lidí.

PRŮBĚŽNÁ ZPĚTNÁ VAZBA

Průběžná zpětná vazba je kromě dětí a mladých lidí, jejichž činnost usměrňuje, velmi důležitá i pro lektory, neboť jim pomáhá vnímat aktivitu, zapojení a hlavně smysluplnost práce. V rámci průběžné zpětné vazby je důležitý osobní rozměr komunikace. Lektor sleduje proces a pokrok v plnění úkolu, klade otázky jako například:

- Co vás na této části zaujalo?
- Proč je potřeba tento prvek v prostoru?
- Jaký problém/potřebu tento prvek řeší?

→ Můžete mi vysvětlit důležitost této barvy? Jak se budou lidé cítit, když tu budou sedět, a na základě čeho si to myslíte?

→ Co vám pomáhá v práci? Kdo z týmu vás inspiroval?

→ Co považujete na této práci za důležité?

Je třeba dětem a mladým lidem poskytnout prostor pro samostatnou práci, ale též s nimi průběžně komunikovat. Lektor se dozvídá množství důležitých informací, které mu pomohou porozumět výstupům. Průběžné zapisování si zpětné vazby od dětí a mladých lidí pomáhá i při kvantifikaci výstupů.

ZÁVĚREČNÁ ZPĚTNÁ VAZBA

V rámci závěrečné zpětné vazby preferujeme metody, které poskytnou dětem a mladým lidem možnost prezentovat své návrhy tak, aby měli přiměřený čas (předem jasně stanovený) osobně prezentovat svůj výstup. Učíme je tak vyjadřovat své myšlenky a převzít odpovědnost za svou práci. Je přirozeným důsledkem vidět reakce dětí a mladých lidí ze své skupiny na svou práci. Ocenění od jednotlivců sociální skupiny podporuje zdravé sebevědomí dětí a mladých lidí.

Aby děti, mladí lidé a lektori uměli poskytovat zpětnou vazbu, potřebují znát její pravidla. Lektor při přiměřeně a vhodně poskytované zpětné vazbě může pomáhat posouvat vpřed společnou práci i samotné děti a mladé lidi. Naopak při uplatňování principu kritiky a pochvaly může některé demotivovat, vnášet soutěživost mezi účastníky, rozdělovat je a bránit spolupráci.

ZÁKLADNÍ KOMUNIKAČNÍ PRAVIDLA PRO POSKYTOVÁNÍ ZPĚTNÉ VAZBY

V rámci definování zpětné vazby potřebujeme znát rozdíl mezi zpětnou vazbou a kritikou. Zpětná vazba představuje informaci zaměřenou na změnu chování v pozitivním směru. Kritika je jednostranné konečné hodnotící stanovisko.

Zpětná vazba:

- je popisná
- je srozumitelná
- je orientovaná na budoucnost
- klade důraz na chování
- hledá řešení

Kritika:

- je obecná
- je hodnotící
- je nesrozumitelná
- je orientovaná na minulost
- klade důraz na osobu
- hledá viníka

Zpětná vazba může být pozitivní, ale i negativní, podle toho, na které aspekty se zaměřuje. V naší práci se

snažíme uplatňovat tzv. rozvojovou zpětnou vazbu – ta pojmenovává slabé i silné stránky a snaží se hledat možnosti, jak na základě nich posunout práci člověka kupředu. Jejím cílem je konstruktivní pozitivní motivace.

Příklad zpětné vazby:

Vážím si prezentace skupiny. Dodrželi jste kritéria a zohlednili definované potřeby cílové skupiny, zdůvodnili svůj návrh a připojili podrobné poznámky, které nám pomohly návrh pochopit. Doporučuji vám do budoucna v návrhu barevně odlišit jednotlivé prvky, pomáhá to vizuálnímu pochopení. Viděli jsme, že ve skupině se všichni podíleli na vyhotovení návrhu, a dokonce se i navzájem oceňovali. Děkujeme za prezentaci, těšíme se na realizaci.

Rozvojová zpětná vazba má také svůj rámec a pravidla:

- začíná pozitivně (oceňuji, děkuji, zaujalo mě aj.)
- pokračuje doporučením, konkrétními návrhy na zlepšení (zvážil bych, doporučil bych, potřebujete pracovat na, přemýšlejte nad změnou aj.)
- končí podpůrně a pozitivně (věřím, že ..., držím vám palce v ..., těším se na to, až to dokončíte/upravíte...)

Důležité zásady zpětné vazby:

- nečekejte příliš dlouho (za měsíc už děti nebudou vědět, co dělaly)
- nedávejte příliš dlouhý seznam informací a nejpodstatnější zařaďte na začátek sdělení (děti po třetím doporučení obvykle přestávají poslouchat)

- nabízejte informaci bez podmínek
- citlivě sledujte, jak je zpětná vazba přijímána

Důležité zásady přijímání zpětné vazby:

- zpětná vazba je informace (není třeba s ní souhlasit)
- neproste hned o vysvětlení
- pokud nerozumíte, pomůže zeptat se (např.: Můžeš mi uvést nějaký příklad? Řekni mi o tom víc...)
- rozhodněte se, co se zpětnou vazbou uděláte, jestli ji přijmete nebo zavrhnete (byť částečně)
- neomlouvajte se

Následující příklad z projektu *Moving Space a Teen Space* realizovaný studentským parlamentem Školy U Filipa v Banské Bystrici ve zjednodušené formě ukazuje výše uvedený princip zpětné vazby.

Cílem projektů bylo vybudovat smysluplné vzdělávací prostory v interiéru a exteriéru školy reflektující potřeby žáků této školy. Na základě analýzy potřeb dětí a za účasti dospělých vznikly návrhy pracovních skupin, které byly představeny na zasedání studentského parlamentu za účasti vedení školy a zástupců Rady školy.

Každé pracovní skupině byla poskytnuta zpětná vazba s oceněním – hovořilo se o dodržování kritérií, reakci na potřeby dětí a dospělých, využití kreativity, možnosti realizace v rámci rozpočtu a zároveň byly pojmenovány rozvojové možnosti jednotlivých návrhů. Každá skupina nakonec ocenila přínosy své spolupráce. Pojmeno-

vání přínosu spolupráce je velmi důležitý moment, který motivuje děti a mladé lidi k další spolupráci.

Na základě této zpětné vazby byly děti vyzvány, aby shrnuly společné znaky všech návrhů a vytvořily návrh, který bude zahrnovat pro ně smysluplné návrhy ostatních skupin.

V obou projektech vznikl společný návrh, který byl rozfázován s ohledem na čerpání finančních zdrojů. Jednotlivé fáze realizace společného návrhu byly od-souhlaseny členy parlamentu, kteří celý výstup a proces prezentovali všem žákům školy. Výsledky projektů byly prezentovány žáky na Radě školy, kde získaly podporu a spolupráci všech členů Rady školy.

Kapitola vznikla s využitím publikací:

REITMAYEROVÁ, E., BROUMOVÁ, V. *Cílová zpětná vazba – metody pro vedoucí skupin a učitele*. Praha 2007.

WILIAM, D., LEAHYOVÁ, S. *Zavedení formativního hodnocení*. Praha 2015.

METODICKÉ PŘÍSTUPY

V následující kapitole stručně představujeme metodické postupy, které se autorskému týmu osvědčily při práci s dětmi a mladými lidmi různého věku. U každé metodiky najdete:

- pro jak staré účastníky je určena
- časovou náročnost
- vhodnost aktivity do interiéru či exteriéru
- výčet hlavních metod použitých v aktivitě
- anotaci
- potřebné vybavení a pomůcky
- stručný popis aktivity
- příp. pro jaký počet účastníků je vhodná
- rady a tipy pro realizační tým
- na co se zaměřit při vyhodnocování dat
- příklady dobré praxe (kde jsme metodiku uplatnili, odkaz na výstupy)

Metodikami rozumíme komplexnější přístupy k práci s dětmi a mladými lidmi, které jsou často kombinací několika standardních metod propojených do logického celku „příběhem“ (ústřední myšlenkou aktivity popsanou v anotaci a scénáři) a uzpůsobené věku účastníků. Tyto tradiční metody, jako jsou kulaté stoly, panelové diskuse, ohniskové skupiny apod., v kapitole podrobně nepopisujeme. K tématu existuje množství externích zdrojů a na konci příručky naleznete stručný slovník tradičních participativních metod.

Metodiky členíme do tří bloků v závislosti na tom, pro jakou fázi přípravy projektu v oblasti architektury, urbanismu a územního rozvoje jsou určeny. Rozlišujeme fázi průzkumů a rozborů (sběru dat/podnětů o řešeném území předcházejícího navrhování/plánování), fázi získání podnětů v rámci tvorby koncepce nebo návrhu a fázi realizace a získávání zpětné vazby k vytvořeným plánům/návrhům.

V rámci fáze realizace a získávání zpětné vazby k vytvořeným plánům či návrhům mohou účastníci participace zaujmout tři základní postavení:

- neaktivní – zpracovatelé návrhu zapracují sebrané podněty od účastníků participace, kteří se však nadále aktivně nepodílejí ani na případném hlasování o návrhu či na jeho vlastní realizaci. Přesto by měli mít možnost seznámit se osobně s výsledným návrhem a komentářem autora k vypořádání svých podnětů,
- proaktivní – viz placemaking (str. 66–67)
- aktivní – zapojení účastníků participace do pomocných prací v rámci vybrané fáze realizace návrhu

Všechny metodiky lze přizpůsobit online prostředí.

PRAKTICKÉ RADY LEKTORŮM PRO PARTICIPACI DĚTÍ A MLÁDEŽE

Organizační doporučení

- Pokud vyrážíte mimo školu, nepodceňte časovou rezervu na organizační činnosti (rozdělování do skupin, řazení, oblékání a svlékání, když se jde ven apod). Nezapomeňte, že skupina dětí, obzvláště malých, půjde pomalu. Čím menší děti, tím větší časová rezerva bude potřeba.
 - Jestliže v rámci aktivity někam jedete, nezapomeňte, že je nutné mít souhlas vedení vzdělávací instituce a také včas nakoupit potřebné jízdní doklady.
 - Berte ohled na zavedený denní režim dětí (přestávky, čas svačiny a oběda), ale také na dodržení celkového času aktivity (na kterou budou navazovat jiné vzdělávací aktivity, vyzvednutí dětí rodiči apod.).
 - Nezbytnou výbavou lektora jsou tužka a papíry na rychlé poznámky a fotoaparát (klidně v mobilním telefonu) pro dokumentování výstupů (nejen např. psaných na tabuli, ale i pro případ, že by se cokoliv z materiálů na papíře poškodilo nebo ztratilo).
 - Pro případné pořizování obrazového či zvukového záznamu je potřeba zažádat o souhlas.
 - Když připravujete participativní projekt (nejen se zapojením dětí a mládeže), nejdříve si jasně pojmenujte cíl(e), k jejichž naplnění zvolíte nejvhodnější postupy/aktivity. Při opačném postupu (máme zábavnou metodiku, pro jaký projekt bychom ji mohli využít?) to nemusí dobře dopadnout. Předejdete plýtvání časem a mnoha možným nedorozuměním a zklamáním.
 - Nejen kvalitní metodická příprava, ale i pečlivě vybrané materiály a pomůcky jsou základem úspěšného plánování.
- Při plánování práce ve skupinách je třeba počítat s jedním lektorem na skupinu. Doporučujeme žáky a studenty dělit podle typu aktivity po cca 8–12.

Vedení participativního procesu

- S cílem podpory vztahu k místu, pokud je to možné, zapojte účastníky do celého procesu – od prvních analýz a fáze přípravy projektu přes navrhování až po realizaci.
- Vysvětlete účastníkům, v jaké fázi procesu plánování, navrhování a realizace projektu se nacházíme, zdůvodněte, proč je zapojujete a co se s jejich podněty bude dále dít. Úvodní slovo slouží jako motivace pro další práci.
- Nezapomeňte zmínit i další účastníky participace, tedy i zástupce zájmových skupin / uživatelů, aby žáci a studenti dokázali nahlédnout projekt v souvislostech.
- Vize účastníků se snažte konfrontovat se skutečností a jejich limity a nechte na nich, aby své návrhy po pečlivém uvážení případně upravili.
- Vedte účastníky ke zdůvodněným odpovědím/názorům. Ptejte se nejen co, ale také proč.
- Zdůrazněte účastníkům, že každý názor je důležitý, i ten, se kterým nesouhlasím. Nevadí, že se budou názory opakovat. I to je hodnotné zjištění.
- Ať už je cíl a formát aktivit jakýkoliv, vždy věnuj-

- te dostatek času zhodnocení a reflexi aktivity s účastníky.
- Používejte co nejvíce obrázků a fotografií, nebo ještě lépe, vyrazte na místo, kterým se zabýváte. Uvádějte co nejvíce srozumitelných příkladů.
- Velmi přínosné může být přizvání odborníka, který účastníkům představí připravovaný projekt a odpoví na jejich otázky. Důležité je odborníkovi objasnit specifika komunikace s danou věkovou skupinou účastníků a zdůraznit nutnost dodržet časový rámec jeho vstupu.
- Tužky a pastelky volte raději se silnějším hrotem a hezky barevné.
- Důležitá je i kvalitní závěrečná prezentace návrhu a procesu navrhování investorovi / vedení školy / rodičům / uživatelům prostoru. Formou výstavy nebo komentované prezentace jim objasnit cíl, průběh a výsledek participace a ukázat tak smysluplnost zapojení nejmladších generací.
- Dělení dětí do skupin bude třeba usměrnit (aby skupiny byly přibližně stejně početné a vyvážené). Je třeba šikovně rozdělit potenciál rušitele a tahouny či vůdce. Proto rozdělení doporučujeme konzultovat s pedagogem, který děti dobře zná. Rozdělení na podskupiny o 2–3 členech pro dílčí aktivity již lze obvykle nechat na dětech.
- Děti, které se opravdu nechtějí začlenit do skupiny, nenuťte. Případnou individuální snahu a zájem o práci řešte individuálně. Toto platí i u starších dětí.
- Doporučujeme vytvořit též souhrnnou zprávu následujícího formátu:
- Zapojení starších dětí a dospívajících*
- úvodní text s informacemi o projektu a způsobu zapojení žáků/studentů
 - zjištění po jednotlivých kategoriích – tematické mapy s legendou a textový komentář, který zasazuje informace v mapě do kontextu a přináší interpretační hledisko autorů zprávy
 - celkové shrnutí a doporučení pro další využití podnětů
- Nebojte se starší děti zapojit i do většího, náročnějšího projektu. Když uvidí, že je nepodceňujete, vezmou projekt vážně a získáte velmi zajímavé podněty.
- Věnujte dost času diskusi. Je pro ně důležité, aby jejich názory byly opravdu vyslechnuty, a také uvítají, když budou mít prostor pro výměnu názorů mezi sebou.
- Zapojení dětí předškolního a raně školního věku*
- Mnozí starší žáci neradi kreslí. Berou kreslení jako dětskou formu vyjádření nebo se stydí za nízkou úroveň svých kreseb. Je vhodné nabídnout jim jiný způsob vyjádření (brainstorming, psaní, scénické vyjádření aj.) či jim dát možnost vlastního způsobu prezentace.
- Zní to jako banální fakt, ale přesto doporučujeme si připomenout: předškolní děti ještě psát neumí a prvňáci se to teprve učí. Berte na to zřetel při plánování vstupů a výstupů.

VOLNÉ PSANÍ

volné psaní, brainstorming, diskuse

ANOTACE

Cílem metody je získat první náhled na řešené území, rychle se seznámit s názory členů skupiny a případně (jako úvodní aktivita) pomoci členům skupiny vžít se do předmětu řešení / lépe se soustředit. Účastníci v rámci volného psaní přicházejí s prvními podněty k území v rámci vymezených tematických kategorií, např.: hodnoty, problémy, potenciál. Zaznamenání prvních podnětů pomůže lektorovi vést následnou hlubší diskusi na jednotlivá témata.

Pomůcky

psací potřeby, papíry

SCÉNÁŘ

Po úvodním slovu o projektu, hodnotě každého podnětu a informaci, jak se s ním bude dále pracovat, vysvětlíme účastníkům, co se bude dít. Přesvědčíme se, že rozumí zadání, a ujistíme je o anonymitě.

Každému žákovi rozdáme papír, na který bude postupně zaznamenávat své podněty k jednotlivým otázkám vážícím se k tématům, která chceme otevřít v následující diskusi, např. hodnocení území, slabé a silné stránky, potenciál místa, aktivity budoucích uživatelů aj. A nyní dáváme postupně účastníkům pokyny/otázky k jednotlivým tématům. Například:

- Napište prvních 5–10 slov, která vás napadnou, když se řekne „název místa“.
- Napište prvních 5–10 přídavných jmen, které vás napadnou, když se řekne „název místa“.
- Napište prvních 5–10 věcí, které se vám tu líbí/nelíbí.
- Napište prvních 5–10 věcí, které byste v budoucím parku chtěli dělat.

Účastníkům vždy necháme po každém dílčím úkolu několik minut (dle věku účastníka, 2–3 minuty) k zaznamenání jejich podnětů, které po skončení zápisu vždy graficky oddělí od zbytku papíru (např. vodorovnou čárou).

RADY A TIPY

Po ukončení aktivity si můžeme jednotlivé listy rychle projít a následně pak výstižněji moderovat diskusi či je schovat a porovnat s následnou diskusí.

Ujistěte se, že účastníci rozumí pokynům – např. co je to přídatné jméno, když jej mají napsat aj.

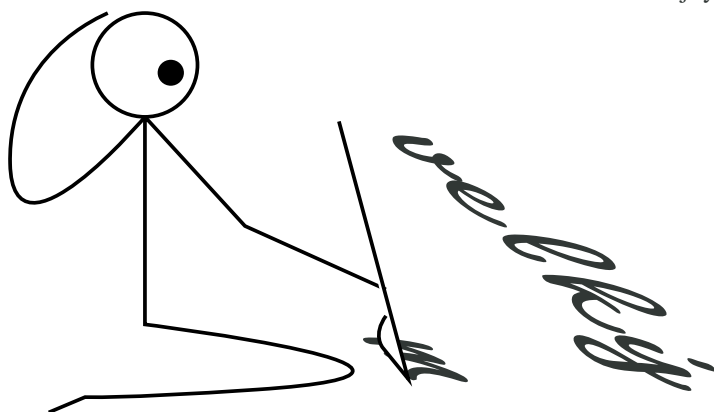
Zohledněte věk účastníků při formulaci pokynů a časové dotaci ke splnění úkolu. Nicméně času nedávejte příliš, při volném psaní by účastníci neměli příliš přemýšlet, naopak „vyspat“ v co nejkratším čase první nezkreslené nápady a podněty.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Sebrané podněty zaznamenané anonymně na listech papíru je třeba porovnat s daty plynoucími z následné diskuse.

Příklady dobré praxe

Veřejný prostor města Vimperk (viz dialog.archi)

EMPATICKÉ CVIČENÍ

ANOTACE

Zažít prostor díky potlačení zraku pomůže účastníkům získat odlišné vjemy z prostoru a rozšířit možnosti jeho hodnocení. Metoda skýtá i možnost vcítit se do situace člověka s hendikepem. Aktivita se hodí v počáteční fázi navrhování, kdy pocity účastníků rozvinou diskusi.

Orientační časové rozvržení

poznávání prostoru (cca 30 min.)
diskuse (cca 15 min.)

Pomůcky

šátky na oči, dlouhé lano

SCÉNÁŘ

Promyslíme si trasování vodicího lana tak, aby v cestě nebyly žádné nebezpečné překážky, ale zároveň aby tam byly podnětné prvky (hmatové, sluchové, čichové). Trasu vedeme místy, o kterých chceme diskutovat. Dáme si pozor, aby lano na sebe stále navazovalo a bylo snadné se jím nechat vést. Vodicí lano by mělo ústít do dostatečně velkého prostoru, kde se mohou účastníci shromáždit a diskutovat.

Na začátku se účastníkům vysvětlí, co je v aktivitě čeká. Uklidníme je, že se jim cestou nic nestane a budeme je případně hlasem vést. Účastníci si zakryjí šátkem oči, postupně se chytí vodicího lana a po jednom se vydávají na cestu. Na trase na ně dohlédneme a sledujeme, jaké podněty je zaujaly a kde se zastavily.

Na konci lana účastníky zastavíme a sundáme jim šátek z očí. Čekáme na posledního účastníka a začneme diskusi o jejich pocitech z prostoru, jaké podněty vnímali nejvíce, co je překvapilo, zda byla jejich prvotní očekávání od prostoru naplněna, nebo ne a proč. Pokaždé může lektor vyzvat účastníky, aby zavřeli ještě na chvíli oči a oživili svou zkušenost.

Příklady konkrétních otázek: Co jste cítili? Překvapila vás délka trasy, když se na ni podíváte teď zpětně? Jaké zvuky a vůně jste vnímali? Jaký typ prostředí vám naznačily podněty, které jste vnímali? Co jste si o prostoru mysleli před tím, než jste sem přišli, a co si o něm myslíte teď? Změnil se váš názor na něj? Vnímali jste v prostoru nějaké bariéry? Myslíte si, že člověk na

vozíku, starý člověk nebo maminka s kočárkem by se tu pohybovali bez potíží?

RADY A TIPY

Trasa musí být optimálně nastavená. Pozor na možná nebezpečí úrazu, ale zároveň je v trasování nutné situovat podnětné prvky.

Možnosti další práce s metodikou

Aktivitu lze upravit i s ohledem na jiné hendikepy, například místo zavázání očí šátkem zapojením pomůcek (berle, slepecká hůl, invalidní vozík aj.).

Způsob vyhodnocení sebraných dat

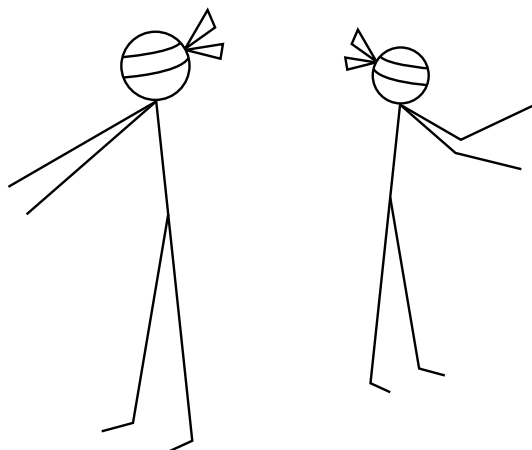
Získané pocity z prostoru se mohou během diskuse sepsat do jednoduché mapy či si je zaznamenává během poznávání prostoru lektor. Hodnocení a zážitky z prostoru během cvičení mohou sloužit k popisu prostoru v závěrečné zprávě.

Příklady dobré praxe

Transformace Koloničova kúria, Bratislava – Rača
www.raca.sk/data/att/9647.pdf

Doporučená literatura

KEREKESOVÁ, K., MOLEKOVÁ, K., SALMELA, A.
Mimi a Líza. Praha 2017.

CESTA DO ŠKOLY

ANOTACE

Pomocí krátkého cvičení získáme podněty z pozitivních i negativních prvků v prostředí, záchytné body. Účastníci si zároveň uvědomí, kolik prvků je podvědomě ovlivňuje a rozhoduje při jejich výběru cesty. Metodu využijeme např. při získávání informací o bezpečnosti pěšího pohybu ve čtvrti, o jejích problémových místech a situacích.

Orientační časové rozvržení

úvod (5–10 min.)
samostatná práce (30 min.)
společná diskuse (10–15 min.)
zhodnocení (5–10 min.)

Pomůcky

papíry, tužky, pastelky, fixky,
kreslicí podložky, ukázka řešení

SCÉNÁŘ

Na úvod účastníky seznámíme s obsahem aktivity a ukážeme různá řešení mentálních map, které jsou jádrem aktivity. Účastníky vyzveme, aby zavřeli oči a představili si postupně celou cestu od domu do školy (či jinou dle zadání projektu). Účastníci následně kreslí vlastní mentální mapu cesty dle zadání. Identifikují na ní, podle jakých prvků se orientují, co se jim cestou líbí a co ne, co jim vadí a na co se během cesty těší. Lektori práci pozorují a usměrňují jednotlivce doplňujícími otázkami (Proč nakreslili právě tyto prvky na své cestě? Podle čeho si vybírají svou cestu? Co je na cestě zaujme? Jaké to bylo, když šli poprvé touto cestou – čeho si všímali? Jaké to je teď, když už cestu znají nazpaměť? Čeho si na ní všímají? Kdy musí zbystrit svou pozornost? Kdy zpomalí a kdy jdou rychleji? Jaké zkratky používají, když spěchají? Mění někdy trasu a proč?).

Po dokončení samostatné práce následuje společná diskuse. Uděláme si výstavu a bavíme se o jednotlivých trasách, co je na nich nakresleno, co mají společného. Účastníci vysvětlí, podle čeho se orientují v prostoru a jak si vybírají své trasy.

Nakonec lektor shrne zjištění, vyzdvihne práci dětí a pojmenuje, jaké byly problematické a pozitivní situace na trasách, hlavní společné orientační body a co jsme se tímto úkolem naučili (problematické situace ve městě, orientační body, bezpečná a dobrá řešení v městském prostředí, jaké prostory máme rádi ve městě).

RADY A TIPY

Na začátku účastníky ubezpečíme, že nejde o kvalitu estetického provedení mentální mapy. Estetická kvalita nesníží výpovědní hodnotu.

Klademe důraz na to, aby pracovali na zadání co nejvíce samostatně.

Možnosti další práce s metodikou

Účastníci pomocí této aktivity mohou nakreslit i celé město. Nabízí se i možnost skupinového kreslení na společnou roli papíru.

Trasa se dá na mapě vyznačit i zapichováním špendlíků (záchytné body), které následně pospojujeme nitkou.

Můžeme následně diskutovat o jednotlivých trasách, kde se protínají, kudy jdou společnou trasou, podle čeho si ji vybíráme a proč je to tak.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Na mentálních mapách a jejich interpretaci autory sledujeme, která místa popisují jako problematická a naopak. Všímáme si, která místa na trasách slouží jako orientační body. Opakované podněty ukazují na velikost vnímání problému, ale mohou se vyskytnout i ojedinělá sledování, která mohou být také cenná. Tyto interpretace si můžeme sepsat, případně nahrávat, a vytvořit z nich závěry (např.: řada dětí

popisovala složitou křižovatku jako nebezpečnou, protože je nepřehledná, silnice je široká, auta jezdí rychle). Z těchto závěrů můžeme vytvořit doporučení pro objednatele průzkumu (např.: na cestě je nutné zavést opatření pro zklidnění dopravy, zpřehlednit křižovatku) ve formě krátké zprávy, ke které přiložíme i lokalizaci pojmenovaných problémů či pozitiv prostředí.

Příklady dobré praxe

Tvory mesta
www.kniznicapetrzalka.sk/projekt/tvory-mesta/

Mental maps – maps everywhere
mapseverywhere.net/2017/06/28/mental-maps/

Ukázka mentálních map – Christina Friedle
www.christinafriedle.com/mental-map-examples

Mental Charlois
mentalcharlois.wordpress.com/tag/mental-mapping/

Doporučená literatura

LYNCH, K. *Obraz města*. Praha 2004.

VNÍMAT ZNAMENÁ VIDĚT VŠEMI SMYSLY

interaktivní hra, brainstorming, diskuse

ANOTACE

Cílem metody je zažít a zhodnotit současný stav vybraného území. Účastníci pomocí jednoduchých úkolů a následné diskuse popisují silné a slabé stránky území, pohyb, uživatele a aktivity v území, případně mohou přijít s prvními bezprostředními náměty, jak zlepšit postřehnuté nedostatky. Výstup zaznamenaný lektorem je dobře využitelný jako analytický podklad pro zpracovatele návrhu revitalizace území či jako úvodní aktivita participativního setkání a prvotní seznámení s místem.

Orientační časové rozvržení

úvod (15 min.)
mapování místa pomocí úkolů (30–60 min.)
závěrečné shrnutí zjištění (15–30 min.)

Pomůcky

vytištěné a rozstříhané kartičky s úkoly, fixy, papíry a psací potřeby k zaznamenávání podnětů

SCÉNÁŘ

Na úvod stručně a srozumitelně vysvětlíme účastníkům, jak a proč jsme je zapojili do projektu, proč jsou jejich podněty důležité a že budou skutečně vzaty v potaz při dalším plánování. Úvodní slovo slouží jako motivace pro další práci.

Následně sdělíme účastníkům něco o řešeném území – stručně a výstižně, s perličkou z historie jim ukážeme, jak významnému prostoru se budou věnovat, a vysvětlíme, co se nyní bude dít. Ověříme si, že všichni vědí, co mají dělat.

Lektoři mají k dispozici předem připravenou sadu kartiček s úkoly, které se odvíjejí od toho, co potřebují zjistit, a které své skupině představí. Jako základ stačí cca deset úkolů, které pomohou žákům a studentům:

1. zažít prostor pomocí vlastních smyslů, např.:

- Zavři oči a zaposlouchej se do zvuků kolem. Co slyšíš? Jsou zvuky příjemné, či nikoli?
- Zavři oči a zhluboka se nadechni. Co cítíš? Jsou to vůně či nelibé pachy?
- Rozhlédni se kolem. Co se ti tu líbí? Co by sis chtěl pamatovat z tohoto místa?
- Rozhlédni se kolem. Cítíš se zde bezpečně? Proč? Co by učinilo místo bezpečným?

2. zažít prostor očima jiných uživatel, např.:

- Projdi se kolem, zastav se na nějakém příjemném místě a pozoruj lidi. Kdo prostor užívá a jak? Kudy chodí a kde sedí?
- Vyber si někoho cizího a zeptej se ho: Proč tu trávíte čas?
- Vyber si někoho cizího a zeptej se ho: Co se vám tu líbí/nelíbí?

Účastníci se věnují postupně jednotlivým úkolům jako celá skupina či jako dvojice a svá zjištění si zaznamenávají, po splnění všech úkolů prezentují získané poznatky ostatním skupinám či mezi sebou a diskutují o nich. Lektor diskusi moderuje (tematická osnova pro diskusi vychází ze seznamu úkolů) a zaznamenává si během ní nejen podněty jednotlivých skupin k daným tématům, ale též případné reakce ostatních.

Po prodiskutování všech sledovaných kategorií zvolený mluvčí skupiny shrne hlavní zjištění, ke kterým se během diskuse dospělo.

RADY A TIPY

Doporučujeme poznámky (lektora i účastníků) na konci setkání vyfotit kvůli zálohování dat.

I kdyby práce probíhala jen s jednou skupinou, doporučujeme, aby účastníci shrnuli svá zjištění.

Pakliže se bude v území pohybovat málo uživatelů a některé úkoly se budou zakládat na jejich kontaktování, je potřeba četnost kontaktu omezit a vyslat k nim zástupce za skupinu.

Příklady dobré praxe

Zapojení žáků ZŠ nám. Jiřího z Lobkovic do tvorby zadání architektonicko-urbanistické soutěže na revitalizaci náměstí (viz dialog.archi)

HODNOCENÍ RÁMEČKY

interaktivní hra, brainstorming, diskuse

ANOTACE

Cílem metody je zhodnotit současný stav vybraného území. Účastníci pomocí zeleno-červených rámečků a následné diskuse zachycují a popisují silné a slabé stránky území. Přicházejí i s prvními náměty, jak slabé stránky území řešit. Výstup zaznamenaný lektorem je dobře využitelný jako základní analytický podklad pro zpracovatele návrhu či jako úvodní aktivita participativního setkání a prvotní seznámení s místem.

Orientační časové rozvržení

úvod (15 min.)
hodnocení místa s rámečky
(30–60 min.)
závěrečné shrnutí zjištění
(15–30 min.)

Pomůcky

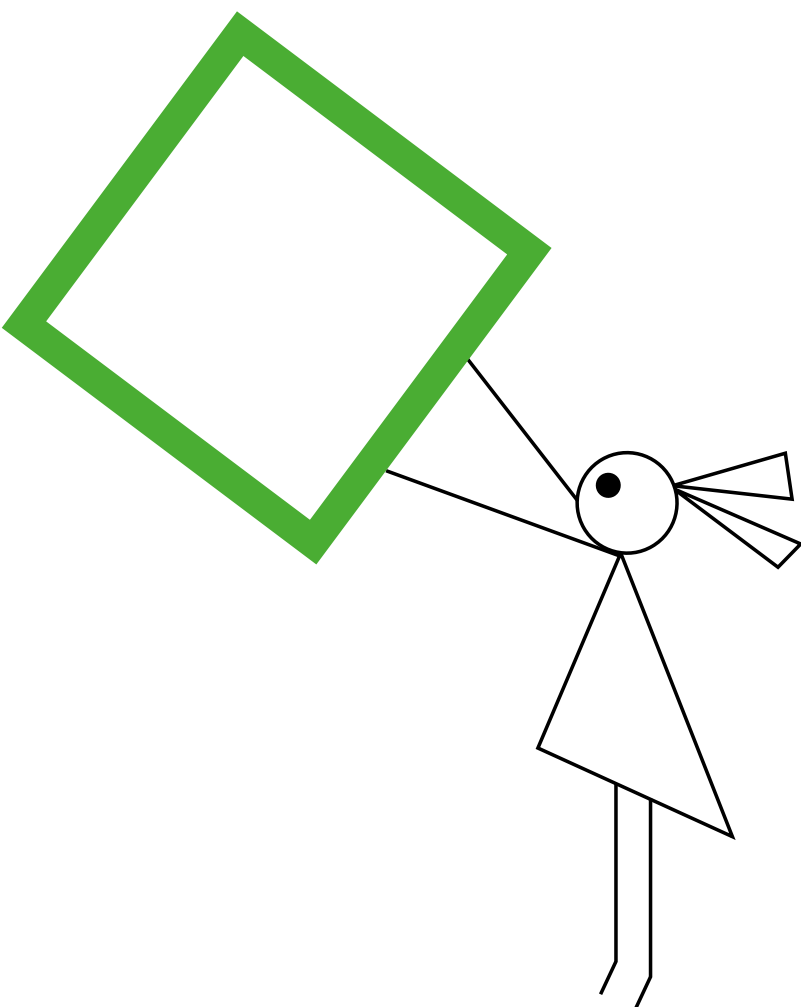
červené a zelené rámečky (vel. A4, oboustranné – jedna strana červená a druhá zelená), fotoaparát či telefon s fotoaparátem (stačí jeden na skupinu), fixy, papíry a psací potřeby k zaznamenávání podnětů

SCÉNÁŘ

Po úvodním vysvětlení projektu, aktivity, ujištění o hodnotě každého podnětu a informaci, jak se s nimi bude dále pracovat, sdělíme účastníkům něco o řešeném území – stručně a výstižně, s perličkou z historie jim ukažte, jak významnému prostoru se budou věnovat, a vysvětlete, co se nyní bude dít. Ověříme si, že všichni vědí, co mají dělat.

Rozdáme do dvojic či každému jednotlivci v rámci skupiny rámeček a postupně procházíme řešeným územím. Účastníci během procházky upozorňují na děje či prvky, které je buď pozitivně (zelený rámeček), či negativně (červený rámeček) zaujmou. Děj či prvek zachytí do svého rámečku a lektor jej vyfotí a zaznamená si vysvětlení účastníka.

Po procházce a zachycení všech podnětů na fotoaparát a jejich vysvětlení lze postoupit k diskusi. Na úvod lektor shrne jednotlivá zjištění, která lze ještě doplnit. Následně účastníci diskutují o možnostech vypořádání se se slabými stránkami místa a o potenciálu místa vyplývajícím ze zjištěných hodnot a potřeb uživatel. Lektor průběh diskuse zaznamenává. Na závěr pak nechá zástupce skupiny shrnout vlastními slovy hlavní zjištění.

RADY A TIPY

Doporučujeme v rámci rozsáhlejších či složitějších území fotit se zaznamenáváním polohy kvůli zjednodušení lokalizace podnětů.

Podněty fotíme i s rámečky, které určují hodnotu podnětu (+/-).

Příklady dobré praxe

Zapojení dětí do formulování vize rozvoje oblasti Nových Dvorů (viz [dialog.archi](#))

Rozvoj areálu letní scény a arboreta Vimperk (viz [dialog.archi](#))

MAPOVÁNÍ ÚZEMÍ

brainstorming, diskuse nad mapou

ANOTACE

Cílem metody je důkladně zhodnotit současný stav a možnosti rozvoje vybraného území. Účastníci v moderované diskusi nad mapou hodnotí silné a slabé stránky území, popisují, kudy a jak se v území pohybují, jaké aktivity v něm realizují a co (jaké aktivity, služby) v území nejvíc postrádají a jak nedostatky zlepšit. Finální výstup zaznamenaný lektorem je velmi dobře využitelný jako analytický podklad pro zpracovatele návrhu revitalizace veřejných prostranství, územních studií, i územních a strategických plánů obce.

Orientační časové rozvržení

úvod (15 min.)

mapování (30–60 min.)

shrnutí zjištění (15–30 min.)

Pomůcky

velký stůl / sestava stolů, volně rozmístitelné židle, vytištěná mapa (barevná ortofotomapa), barevné lepicí papírky k zaznamenávání podnětů do mapy, fixy, papíry a psací potřeby

SCÉNÁŘ

Na úvod stručně a srozumitelně vysvětlíme účastníkům, jak a proč je zapojujeme do projektu. Nejedná se jen o informaci a instruování, ale i o motivaci účastníků. Měli by vědět, proč jsou jejich podněty důležité a že budou skutečně vzaty v potaz při další práci na projektu.

Ověříme si ve své skupině, že všichni vědí, co mají dělat, a dostatečně se orientují v mapě.

Zeptáme se, co mají účastníci v území rádi, co se jim tam líbí, čeho si cení a proč. Odpovídají všichni po stupně. Každý další účastník by měl říci něco nového, ale pokud sdílí týž názor jako předřčníci, používají tutěž trasu apod., mohou to sdělit. Lektor si poznamená počet účastníků, kteří podnět sdílí (či vícekrát zaznačí podnět do mapy). Každý bod zaznaménáme do mapy prostřednictvím barevného papírku označeného pořadovým číslem a komentář zapíšeme na poznámkový arch.

Týž postup opakujeme v případě problémů, pohybu územím a aktivit v něm, deficitů a návrhů na zlepšení.

Po prodiskutování všech sledovaných kategorií nadchází čas na závěrečné shrnutí. Necháme zástupce své skupiny, aby ostatním účastníkům workshopu vlastními slovy řekli hlavní zjištění, ke kterým skupina dospěla.

RADY A TIPY

Ve většině případů doporučujeme používat ortofotomapy, protože jsou pro účastníky nejpřehlednější. V místech, která se na ortofotomapách mohou jevit monotónní (např. lesopark, kde bude na ortofotomapě dominovat kompaktní stromový porost), lze použít orientační plán nebo turistickou mapu, případně ortofoto mapu mimovegetačního období.

Zejména u mladších účastníků si ověřte, že se na mapě správně orientují. Zeptejte se na světové strany a výrazné objekty v území.

Doporučujeme výslednou mapu na konci workshopu vyfotit pro případ, že by došlo k jejímu mechanickému poškození nebo ztrátě před vyhodnocením dat.

I kdyby práce probíhala jen s jednou skupinou, doporučujeme, aby účastníci shrnuli zjištění vlastními slovy – např. jeden hodnoty, druhý problémy, třetí pohyb a aktivity, čtvrtý, co v území chybí a jak zlepšit nedostatky.

Zvolte různé barvy lepicích papírků pro různé tematické kategorie podnětů. Osvědčil se nám systém hodnoty = zelená, problémy = červená, pohyb a aktivity = modrá (nebo silným černým fixem vyznačit trasy a oblasti do mapy), deficiency = oranžová, návrhy = žlutá.

Doporučujeme číslovat napříč kategoriemi od 1 do XX.

Příklady dobré praxe

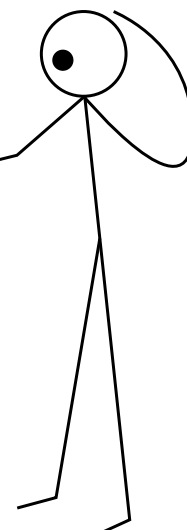
Zapojení žáků do revitalizace Palackého třídy v Pardubicích (viz dialog.archi)

Tvory mesta
www.kniznicapetrzalka.sk/projekt/tvory-mesta/

Obdobné programy

Ravipeli (viz www.architektiveskole.cz)

Mapování menšího území s malými dětmi (viz www.architektiveskole.cz)

MĚSTO JAKO PŘÍBĚH

psaní/vyprávění příběhu

ANOTACE

Město tvoří příběhy lidí, zvířat a míst. Od účastníků získáme příběhy jejich města, které v nich vzbuzují silné zážitky. Jeho historie (velká) i ta osobní je důležitou součástí při tvorbě nových vrstev města a jeho pochopení. Tedy i při rozvoji města a lokálních míst.

Orientační časové rozvržení

zadání úkolu / úvod (5–10 min.)
samostatná práce / psaní – může probíhat doma (40–60 min.)
čtení příběhů (30 min.)
společná diskuse (10–15 min.)
zhodnocení (5–10 min.)

Nároky na program a pomůcky

papíry, psací potřeby, ilustrativní příběh

vítaná účast člověka, který se věnuje psaní (např. spisovatel, novinář)

SCÉNÁŘ

Na úvod dáme slovo hostu, který má bohaté zkušenosti s psaním. Přečte ukázkou vlastního textu na příhodné téma (architektura, město, životní prostředí aj.). Následuje diskuse a zadání úkolu – napsat text, který může být popisem skutečných nebo fantazijních příhod z města (nebo jiného tématu, například konkrétního místa či problému, který řeší obec s cílem zanalyzovat stav místa a problému). Děti můžeme vést, aby popsaly co nejpodrobnější prostředí a aktivity v příběhu (text mohou doprovázet i ilustrace), tak abychom uměli vyčíst silné a slabé stránky prostředí a potřeby či aktivity, které děti vyhledávají. Příběh mohou psát samostatně nebo ve skupinách. Při skupinové práci je dobré, když sledujeme zapojení každého člena do psaní a tvorby. Po dopsání můžeme vyzvat odvážlivce, ať přečtou své texty. Host může klást doplňující otázky a dát zpětnou vazbu. Na závěr si uděláme výstavu z textů.

RADY A TIPY

K doplnění textů mohou autoři použít i ilustrace, případně vytvářet kreslený příběh. Při konzultaci textů se ptáme na místo, kde se příběh odehrává, abychom získali popis a podrobnosti tohoto prostoru.

Možnosti další práce s metodikou

Psaní společného deníku na kroužku nebo ve škole: Do deníku zapisujeme své zážitky, pozorování, zkušenost z našeho okolí. Pokud se nám daří dělat malé zásahy ve svém okolí, zachycujeme i úspěchy a zkušenosti.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Z výsledných textů pomocí metody kódování získáme popis prostředí. Kódy můžeme pojmenovat podle častých témat v textu (příroda, bezpečnost, doprava, oblíbená aktivita, nápady na vylepšení...) a k nim přiřadit tvrzení autorů. Z nich umíme vyvodit závěry.

Příklady dobré praxe

Tvory mesta
www.kniznicapetrzalka.sk/projekt/tvory-mesta/

SPOLEČENSKÁ KUCHYNĚ

brainstorming, diskuse

ANOTACE

Cílem této metody je zapojování místní komunity do společných aktivit. Účastníci jsou požádáni, aby uvařili jídlo a donesli je na skupinové setkání. Prostřednictvím toho je vytvářen prostor pro setkávání a výměnu názorů nad tématy rozvoje obce a aktuálními problémy či záměry. Aktivita rozvíjí kreativitu, týmovou práci, empatii, toleranci.

Orientační časové rozvržení

Samotná aktivita sice trvá 120 až 180 minut, je nicméně třeba počítat s časem na propagaci události (cca dva týdny předem) a na přípravu jídel.

Nároky na program a pomůcky

Je potřeba zajistit místo pro setkání (může být i v exteriéru), stoly a židle, nádobí, příbory, papírové ručníky, pytle na odpadky. Dále založte událost na facebooku, vytiskněte plakáty, zajistěte flipchartové papíry a fixy. Podle počtu účastníků zvažte také počet facilitátorů – ideální je jeden facilitátor na šest účastníků.

SCÉNÁŘ

Začínáme s propagací akce – přibližně dva týdny před akcí založíme facebookovou událost, vytiskneme plakáty a umístíme je na veřejně dostupná místa ve vašem okolí. Dbáme na to, aby na nich bylo napsáno, o čem setkání bude, jaká jsou pravidla účasti a přípravy jídla.

Při realizační části všechny v úvodu přivítáme, vysvětlíme cíl setkání a popíšeme harmonogram. Na začátku bychom měli krátce představit hlavní téma setkání. Témat může být i více, lze tedy vytvořit tematické stoly a nechat účastníky rotovat.

Následně účastníky vyzveme k jídlu a práci v menších skupinách po pěti až šesti lidech. Zde je potřeba, aby byl u každé skupinky přítomen facilitátor, který bude účastníky motivovat, podněcovat diskusi a směřovat účastníky k tomu, aby sdíleli své názory a přicházeli s nápady. Je třeba si také stanovit pravidla, aby se jednalo o plynulou diskusi s respektem k názoru každého. Účastníci by se neměli bát přijít s kreativními, až šílenými nápady, ideálně by jich mělo být co nejvíce. Vše zapisujeme na papír.

Jakmile už je na papíře dostatek nápadů a nikdo nepřichází s ničím novým, vyzveme účastníky, aby své podněty stručně představili ostatním. V případě potřeby (závisí na cíli diskuse) lze vybrat jeden podnět, který bude představen.

Na závěr provedeme reflexi – ptáme se účastníků, jak probíhala práce ve skupině, co bylo těžké, co naopak lehké, jak se jim pracovalo podle pravidel, případně co je třeba udělat pro to, aby byly nápady uvedeny do praxe.

RADY A TIPY

Pečlivě vybírejte místo – ideální by bylo, aby jeho součástí byla i kuchyně, kde účastníci mohou případně ohřát či nakrájet jídlo, případně mají přístup k tekoucí vodě. Naše tipy: komunitní centrum, místní škola, skautská klubovna.

V případě, že se rozhodnete pro akci venku, mějte na paměti proměnlivost počasí.

Pro jasnější představu o tom, kolik se sejde účastníků, můžete vytvořit registrační formulář.

Doporučujeme, aby setkání ke konkrétním rozvojovým záměrům obce byla uskutečněna ve spolupráci s ní.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Sebrané podněty sepište a představte na místní samosprávě s cílem ovlivnit existující záměr či posunout nějaký z podnětů k realizaci.

Doporučená literatura

Stezky: Jak tvořit vzdělávací aktivity pro mladé lidi, které jsou skutečně zakotveny v jejich sociálních a občanských životech [online]. Praha 2017. Dostupné z: <http://findthethod.eu/?lang=cz>

BATUŽKOVÁ ŽURNALISTIKA

volné psaní, terénní průzkum

ANOTACE

Účastníci jako redaktoři, fotografové a vydavatelé v jedné osobě. Celou svoji redakci si berou do batůžku a vydávají se za příběhy obyvatel daného města. Jejich cílem je napsat článek, který bude založený na rozhovorech. Je jen na nich, jakou bude mít podobu. Prostřednictvím této metody účastníci zjišťují hranice své komfortní zóny, mluví s cizími lidmi, tedy rozvíjejí své komunikační dovednosti, učí se pracovat s daty a využívají kreativní myšlení. Metodu lze využít např. v rámci analytické fáze ke sběru dat o konkrétním projektu či naopak k rešerši témat, na která by se měla obec v rámci svého rozvoje soustředit.

Orientační časové rozvržení

motivační úvod (20 min.)
sběr příběhů (150–240 min.)
sdílení (60–120 min.)

Nároky na program a pomůcky

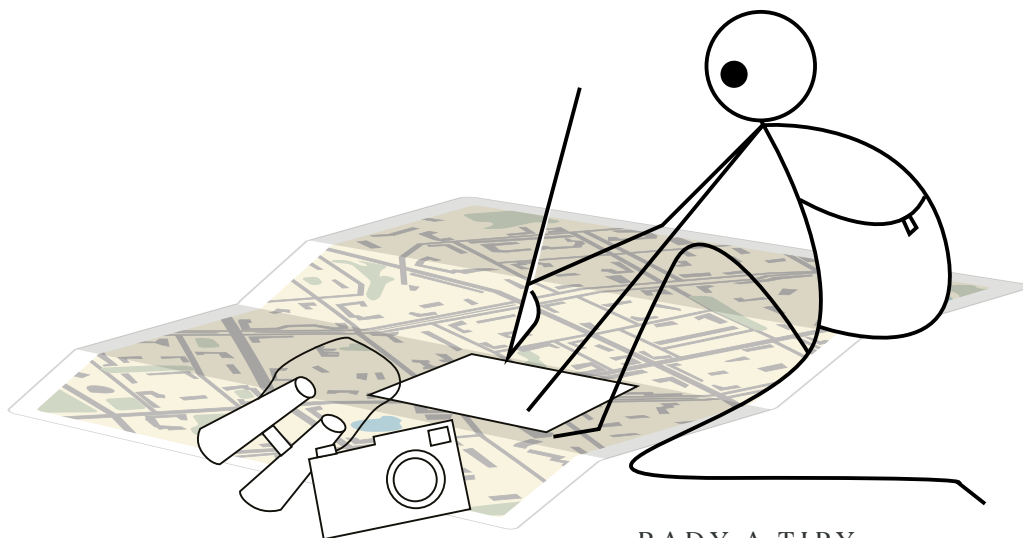
poznámkový blok, tužka, vhodný je i chytrý telefon či fotoaparát/kamera

SCÉNÁŘ

V úvodu lektor seznámí účastníky s myšlenkou tzv. backpack žurnalistiky. V zásadě se jedná o to, že se jednotlivec vydává ven a ve svém batohu si nese celou redakci – je redaktorem, fotografem a vydavatelem v jedné osobě. Více o backpack journalismu lze nalézt v doporučené literatuře. Poté lektor účastníkům vysvětlí, co bude jejich úkolem, a určí potřebný časový rozsah.

Účastníci se vydávají prozkoumat město, hledají zajímavé náměty pro psaní, hovoří s obyvateli města a sbírají různé příběhy. Výstupem jejich průzkumu města by měl být článek, ať už v psané, či elektronické podobě, na téma rozvoje dané obce, které se jim skrze příběhy podařilo rozkrýt. Mohou se ale zaměřit i na konkrétní, aktuální téma dané obce a vyhledat relevantní osoby, které k němu mají co říct. Díky článku pak může dojít k rozpoutání veřejné diskuse.

V této fázi účastníci sdílejí své zkušenosti a dojmy, které nabyli v průběhu sběru příběhů. Prostřednictvím diskuse moderované facilitátorem (lektorem) hledáme v příbězích poučení, vzor či inspiraci pro danou skupinu. S účastníky mluvíme také o jejich komfortní zóně, o způsobu hledání příběhu a o tom, jak se s lidmi bavili.

RADY A TIPY

Příkladem mohou být následující otázky:

- Co bylo rozhodující při psaní příběhu?
- Jak lidé reagovali na to, že chcete psát o jejich životním příběhu?
- Co bylo největším překvapením v rámci sběru příběhů?
- Co bylo nejtěžší a co naopak nejlehčí? Jak jste si s tím poradili?
- Mohou být příběhy inspirací pro váš život, studium nebo práci? Viděli jste propojení s aktuálním dním?
- Vnímáte, že jste se díky aktivitě dozvěděli něco o sobě samých? A co?

V úvodu vysvětlování aktivity se snažte účastníky dostatečně motivovat.

Při práci s mladšími dětmi dbejte na potenciální nebezpečí ve městě.

Nezapomeňte přesně ohraničit čas a prostor, v jejichž rámci se aktivita bude odehrávat.

Dejte účastníkům své telefonní číslo pro případ, že by se ve městě, které nemusí znát, ztratili nebo by se něco přihodilo. Stejně tak si vezměte jejich čísla, abyste je mohli kontaktovat.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Sebrané články a fotografie můžete sestavit do brožurky, případně je lze vydat v místních novinách nebo sdílet na sociálních sítích.

Doporučená literatura

ČERNUTA, P. et al. *Being a Backpack Journalist*. Ljubljana 2011.

Stezky: Jak tvořit vzdělávací aktivity pro mladé lidi, které jsou skutečně zakotveny v jejich sociálních a občanských životech [online]. Praha 2017. Dostupné z: <http://findthethod.eu/?lang=cz>

MĚSTO PRO MLÁDEŽ

brainstorming, diskuse, práce ve skupinách

ANOTACE

Metoda cílí na posílení hlasu mladých lidí v rozhodovacích procesech. Jedná se o dlouhodobější aktivitu, která zahrnuje vícero setkání, na kterých mají účastníci prostor pro vyjádření svých nápadů, a to i za účasti zástupců radnice. Díky tomu dochází nejenom k mobilizaci mladých lidí, ale také k mobilizaci škol i radnice. Cílem je zapojení mladých lidí do identifikování problémů a výzev v jejich městě. Účastníci rozvíjejí komunikační a prezentační dovednosti, učí se vyjadřovat svoje názory, přebírat za ně zodpovědnost a komunikovat s lidmi s rozhodovací pravomocí.

Pomůcky

papír, propisky, fixy, flipchart

SCÉNÁŘ

Nejprve je třeba navázat kontakt s radnicí (se starostou, radními nebo úředníky) a školami. Vysvětlíme jim svůj záměr, tj. že se snažíme identifikovat problémy a výzvy, se kterými se potýkají mladí lidé v daném městě. Školy pak mohou uspořádat vlastní setkání nebo ve škole distribuovat dotazníky. Obě (i jiné) varianty by měly napomoci k tomu, aby byly sesbírány první názory. Na základě toho bychom z každé školy měli získat psané výstupy s názory mladých lidí na život v jejich městě.

Nyní je třeba uspořádat větší společné setkání. Pozveme na ně několik mladých zástupců daných škol a prodiskutujeme s nimi získané podněty. Zde můžeme volně využít klasické metody, jako je brainstorming, práce v malých skupinkách, world café apod. Výstupem setkání by mělo být shrnutí podnětů do jednoho dokumentu a jejich rozdělení do kategorií (například doprava, zdravotnictví, školství...).

Zástupci škol pak představí dokument u nich ve škole a diskutují se spolužáky o daných výstupech, sbírají se další podněty a připomínky. Jakmile od nich budete mít zpětnou vazbu, uspořádáme další setkání, tentokrát přizveme nejenom mladé zástupce škol, ale i další mladé lidi, kteří budou mít zájem, a zejména osoby s rozhodovací pravomocí, tedy někoho z již oslovené radnice.

Na setkání je moderátor, který představí všechny kategorie a návrhy, o nichž pak účastníci mohou diskutovat

RADY A TIPY

a hodnotit je. Také by se měli zamyslet nad tím, koho ze správy města by měli oslovit – s tím jim může pomoci právě přítomný zástupce radnice. Výstupem tohoto setkání by měly být konkrétní požadavky, které se mohou představit buď už na setkání zástupcům radnice, případně je možné uspořádat další setkání, které bude zaměřeno přímo na prezentaci výstupů a následnou diskusi mezi mladými lidmi a lidmi s rozhodovací pravomocí. Cílem je dohodnout se na tom, zda, jak a kdy lze pracovat na problémech, které byly identifikovány.

Závěrem je dobré šířit výsledky prostřednictvím lokálních médií, sociálních sítí, případně je umístit na webových stránkách města či škol.

Rady a tipy pro realizační tým

Školy můžete oslovit i prostřednictvím radnice, může to dodat projektu větší váhu.

Se sběrem názorů na školách vám mohou pomoci školní parlamenty a samosprávy.

Snažte se vytvořit přirozené a přátelské prostředí při sběru prvních dat.

Nezapomeňte vrátit první ucelený dokument zpátky do škol, aby bylo zapojeno po celou dobu co nejvíce mladých lidí.

Je dobré poděkovat na konci celého procesu školám i zapojeným osobám z radnice za spolupráci.

Dbejte na to, aby se vám skutečně podařilo zasáhnout co největší množství mladých lidí.

Nevzdávejte komunikaci se školami – když vám nebudou například odpovídat na e-maily, zavolejte jim!

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Po skončení celého procesu je vhodné sledovat, co se s výstupy děje. Můžete mladé lidi ponoukat k tomu, aby se zúčastňovali zasedání zastupitelstva, případně aby se pravidelně scházeli se zástupci radnice a dál na řešení problémů společně pracovali.

Příklady dobré praxe

Metoda byla využita například v Třebíči, kde se iniciativa chopil místní studentský parlament.

Obdobné metodiky

Školní a Mladá fóra Zdravých měst
www.dataplan.info/cz/home/fora-zm

Stezky: Jak tvořit vzdělávací aktivity pro mladé lidi, které jsou skutečně zakotveny v jejich sociálních a občanských životech [online]. Praha 2017. Dostupné z: <http://findthethod.eu/?lang=cz>

FOTOPŘÍBĚH

fotografování, kreativní psaní

ANOTACE

Účastníci této aktivity mají za úkol zachytit dané téma či problematiku na fotografii a podpořit ji textem, který zachycenou situaci popisuje a přibližuje ostatním. Díky tomu je rozvíjena jejich kreativita, kritické myšlení, občanská uvědomělost a utváření vlastního názoru. Cílem je zachytit silné a slabé stránky daného tématu prostřednictvím fotografie a upozornit na ně, případně navrhnout možná řešení.

Orientační časové rozvržení

přípravná fáze (2–7 dní)
fotografování (120–240 min., 3 až 4 týdny při online kampani)
příprava participativního setkání (3–7 dní)
participativní setkání (90–120 min.)

Nároky na program a pomůcky

info a propagační texty, foťáky či telefony s fotoaparátem, prostor a občerstvení na vernisáž, promítací techniku, počet facilitátorů dle počtu tezí (viz scénář)

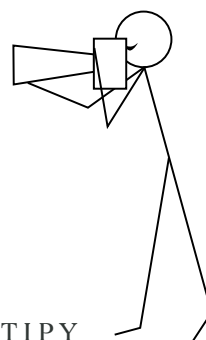
SCÉNÁŘ

Nejdříve si zvolíme téma, které se dotýká daného města, společnosti apod. S tématem mohou přijít také sami účastníci. Pokud budeme pracovat s konkrétní skupinkou mladých lidí, se kterou se sejdeme, nemusíme vytvářet facebookovou událost či propagační materiály.

V případě, že se bude jednat o otevřenou výzvu pro mladé lidi, vytvoříme propagační materiály (sociální média, tištěné plakáty) a průvodní texty. Stanovíme téma, pravidla, časové rozmezí, kdy mohou zájemci posílat své fotografie (ideální jsou 3–4 týdny), rozsah popisujícího textu, počet fotografií, které mohou zájemci zaslat. Nezapomeneme uvést kontaktní údaje.

Nyní je práce na účastnících, kteří pracují s tématem. Vymýšlejí, jak na ně upozornit, jak je zachytit na fotografii a jak je popsat. V případě osobního setkání vymežíme potřebný čas a necháme účastníky pracovat ve městě. Poté se znovu všichni potkáme. Účastníci vyberou své nejlepší tři fotografie a napíšou k nim komentář, na co upozorňují, co za problém na ní lze vidět apod. Na závěr si fotografie promítneme na projektoru a dáme každému možnost fotografie představit.

Posléze zkompletujeme všechny fotografie, texty a naplánujeme výstavu spojenou s participativním setkáním (vztahuje se k fyzické i online podobě). Stanovíme datum výstavy, prostory (místní knihovnu, komunitní centrum, kavárnu...), spustíme facebo-

RADY A TIPY

kovou událost, opět vytiskneme plakáty s upozorněním na akci. Podle počtu fotografií se rozhodneme, zda budeme moci vystavit všechny, či bude třeba jejich množství snížit (např. pouze jedna ze tří na účastníka). Fotografie následně vytiskneme, připravíme popisky. Na participativní setkání zajistíme malé občerstvení a naplánujeme program. Pozveme i zástupce místní samosprávy a spolků. Připravíme základní teze foto příběhu pro diskusi.

V úvodu participativního setkání představíme téma a shrneme, jak na ně reagovali účastníci. Poté rozdáme připravené teze na stoly s facilitátory a necháme účastníky ve skupinkách nad tématy diskutovat. Facilitátoři podněcují diskusi a zapisují nápady a myšlenky na papír. Můžeme účastníky nechat volně se pohybovat mezi tématy, nebo po 15–20 minutách skupinky střídát. V závěru by měli facilitátoři nebo dobrovolníci ze skupin prezentovat ostatním, jaké byly jejich hlavní myšlenky a k čemu došli. Nezapomeneme s účastníky udělat krátkou reflexi.

Prostor na výstavu byste měli mít zamluvený ideálně už na začátku, může se stát, že některé prostory budou dostupné až za několik měsíců. Vhodné jsou například kavárny, knihovny, informační a komunitní centra.

Na výstavu můžete také pozvat nějakého profesionálního fotografa, který upozorní na uměleckou stránku fotografií.

V případě online verze se skutečně snažte co nejvíce událost propagovat, abyste měli dostatek fotografií a textů. Pokud vám to finanční možnosti dovolí, můžete účastníky motivovat i nějakou odměnou.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Z fotografií a textů vytvořte souhrnnou zprávu či článek, které můžete dále šířit. S výstupy dále pracujte ve spolupráci s místními osobami s rozhodovací pravomocí.

Příklady dobré praxe

Strukturovaný dialog s mládeží: Je venkov OUT?
[www.strukturovanydialog.cz/clanky/venkov-
 ov-neni-out-438](http://www.strukturovanydialog.cz/clanky/venkov-neni-out-438)

ZÁKRES DO FOTEK

zákres do fotografie

ANOTACE

Aktivita, kterou lze vztáhnout i k úzkému tématu, jako zeleň, bezpečnost či bezbariérovost, rychle nabízí množství drobných zlepšení prostoru či vizi pro větší území.

Orientační časové rozvržení

úvod (5–10 min.)

procházka a diskuse o území (15 min.) – lze vynechat v případě dobré znalosti území

zákres do fotek (jednotlivci či týmy) a diskuse (20 min.)

Pomůcky

zalamínované fotky s různými scénami pouličních pohledů, fixy na whiteboard (vymazatelné) / nálepky postavíček a předmětů, čistič

SCÉNÁŘ

Na úvod účastníky seznámíme s úkolem. Vyzveme je, aby do uličních scén zakreslili své nápady na zlepšení. Mohou pracovat v týmech nebo jednotlivě. Lektor v průběhu práce týmy či jednotlivce obchází a ptá se jich na jejich nápady (Jaký problém / silnou stránku v prostoru zaznamenali? V čem spočívá řešení? Proč si myslí, že je třeba řešit tyto prvky v prostoru? ...) Po 5–10 minutách si navzájem prezentují své zákresy. Návrhy si vyfotíme, setřeme hadrem s čističem, týmy/ jednotlivci si vymění uliční scénu a vymýšlejí nová řešení.

Po dokončení práce následuje společná diskuse. Uděláme si výstavu (nahrajeme fotky předchozích řešení) a bavíme se o jednotlivých návrzích, co je na nich nakresleno, co mají společného, kdo, jak a proč řešil dané situace.

Nakonec lektor shrne zjištění, vyzdvihne práci dětí a pojmenuje, jaké byly problémové a pozitivní momenty v řešených scénách, hlavní společné orientační body a co jsme se tímto úkolem naučili (např. že v území se nachází množství bariér pro lidi s omezenou pohyblivostí a kočárky, že někde chybí zeleň a jinde je zase místo, kde rádi tráví čas senioři, rodiče, sousedé nebo děti).

RADY A TIPY

Důležitá je znalost prostředí účastníků. Na začátku účastníky upozorníme, že nejde o estetickou kvalitu návrhu. Klademe důraz na to, aby pracovali na zadání skupinově a diskutovali o návrzích.

Možnosti další práce s metodikou

S metodou lze pracovat i na dílčích tématech veřejného prostoru/architektury – bezbariérovost, bezpečnost aj. Na fotografiích účastníci vyznačují problematické situace a jejich možná řešení. Metodu lze použít nejen jako návrhový, ale též analytický nástroj.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Výsledné zákresy si rozdělíme podle konkrétních situací a v nich tematicky rozdělujeme navrhovaná řešení. Doporučení pro změny můžeme formulovat na základě nejčastějších řešení, ale také originálních tvůrčích nápadů. Využíváme též vlastních poznámek k jednotlivým zákresům z prezentace a průběhu práce k vysvětlení konkrétních řešení. Z nich je možné extrahovat nejčastější témata, která účastníci zmiňovali v popisu problémů, ale i řešení situace.

Příklady dobré praxe

Architekti ve škole (www.architektiveskole.cz)

Tvory mesta
www.kniznicapetrzalka.sk/projekt/tvory-mesta/

RŮŽOVÝ RÁM

navrhování, kresba

ANOTACE

Pomocí představivosti a fantazie účastníků získáme návrhy na řešení daného území. Metodou získáme nejlépe názory na opuštěná, nefunkční či zanedbaná území.

Orientační časové rozvržení

úvod (10 min.)

kreslení přes rám (95 min.)

představení návrhů, diskuse
(15 min.)

Nároky na program a pomůcky

rám obrazu (namalovaný narůžovo jako odkaz na růžové brýle) se sklem (či tuhou fólií), stojan, průhledné fólie, lepicí páska, fixka na sklo/fólii, fotoaparát

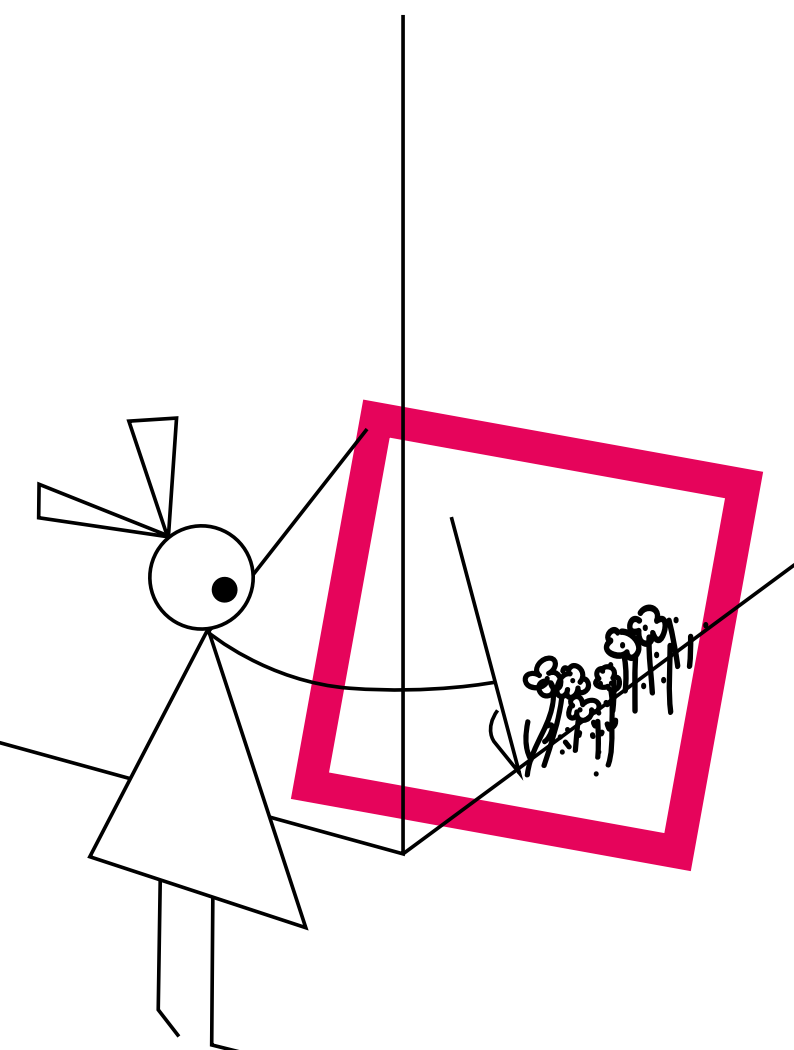
Vítána je účast člověka v roli kreslíře, který je umělecky nadaný.

SCÉNÁŘ

Předem si připravíme rám se sklem i stojanem a kompozičně nasměrujeme na cílený záběr v prostoru, který řešíme. Po úvodním slovu si vysvětlíme, co je úkolem aktivity a jak budeme pracovat. Účastníci se postupně střídají u rámu a lektor pokaždé do rámu vlepí čistou fólii. Účastník může kreslit sám, nebo říká svou představu lektorovi/kreslíři a ten ji zaznamenává na fólii. Návrh může být realistický nebo i velmi kreativní. Každý návrh vyfotíme.

Návrhy na fóliích vyvěsíme a vedeme o nich s účastníky na místě diskusi.

koncept, návrh

RADY A TIPY

Na začátku účastníky podnítíme ke kreativě a fantazii.

Pozor, při zaznamenávání návrhů fotoaparátem je důležité správné kompoziční nastavení, aby návrh v rámu pasoval do území!

Možnosti další práce s metodikou

Účastníci mohou toto zadání zpracovávat i individuálně doma přes kreslicí tablety nebo si daný pohled přes růžový rám na území vytisknou a dokreslí přímo či přes fólii.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Návrhy shrneme do obrazové a textové podoby. Poslouží v dalších fázích navrhování nebo je ve formě fotek použijeme k prezentaci investorovi území / samosprávě / správci / dalším uživatelům území.

Příklady dobré praxe

„Růžový rám“ – diplomový projekt Juraje Hornáka
www.novasynagoga.sk/juraj-hornak-mestocity/
www.instagram.com/mestocity/
www.facebook.com/watch/?v=1245946852231697

DĚTI POROTOU

ANOTACE

Účastníci coby porota hodnotí silné a slabé stránky předložených návrhů a diskutují o nich. Cílem aktivity je výběr jediného návrhu.

Orientační časové rozvržení

úvod a prezentace (15–20 min.)
skupinová práce – hodnocení návrhů (30 min.)
hlasování (5 min.)
společná diskuse a zhodnocení (10–15 min.)

Nároky na program a pomůcky

návrhy, papíry, psací potřeby

účast odborníka, který se věnuje architektonickým soutěžím (architekt)

SCÉNÁŘ

Na úvod představíme hosta, který se věnuje soutěžím v architektuře. Host objasní ideu architektonických soutěží – získat kvalifikované názory na zadaný problém. Nastíní také proces tvorby zadání, průběh soutěže a roli poroty i odpovědnost vybrat nejlepší návrh na základě společné diskuse a hodnocení jednotlivých návrhů. Následně představí soutěž, kterou budeme hodnotit, a jednotlivé návrhy (může být užší výběr – např. 5 finalistů). Projde každý návrh a popíše princip řešení zadání.

Následně se účastníci rozdělí do skupin podle počtu návrhů a do každé skupiny dostanou vytištěný návrh (příp. na tabletu) a do něj či na papír píší hodnoty řešení (zelená) a jeho úskalí/problémy (červená). Po označení prezentují své poznámky ostatním skupinám. Při dostatku času lze namísto prezentace nechat návrhy kolovat a hodnotit je všemi skupinami. Po vzájemné prezentaci poznámek / kolování přejdeme do fáze hlasování. Host/lektor prezentuje opět jednotlivě návrhy a na závěr vždy dává hlasovat. Každý účastník má jeden hlas. Přípustné jsou i jiné způsoby hlasování, například váhání (1–3 body, vícenásobné hlasování pro každý návrh aj.). Společně shrneme jednotlivé návrhy a to, co jsme se naučili o kvalitách návrhu a principech navrhování. Pokud již o návrzích hlasovala odborná veřejnost či jiné skupiny, host/lektor může dětem pro ilustraci krátce shrnout i jejich výsledky hodnocení.

RADY A TIPY

Pokud se nepodaří zajistit přítomnost hosta – pořadatele soutěže, je dobré se s ním alespoň spojit a konzultovat. Získat od něj tipy a podklady k hodnocení. Případně je možné si nastudovat manuály soutěží (od organizací sdružujících architektky) a seznámit se též s obdobnou soutěží a jejím průběhem, zadáním a návrhy. Můžete komunikovat i s účastníky soutěže.

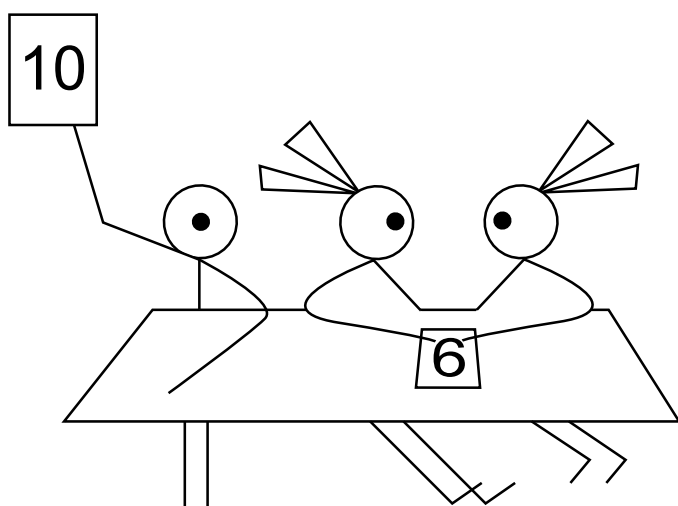
Aktivita směřuje k uvědomění si hodnot a kvalit architektonických návrhů a k inspiraci pro další práci s navrhováním prostor v našem okolí.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Sebraná data z poznámek dětí a vlastních zápisků vyhodnotíme pomocí „word cloud“ – nejvíce přítomná a vyskytující se slova, hesla při hodnocení. Ty poukazují na hodnoty či problémy, kterých si účastníci všimli při návrzích.

Příklady dobré praxe

Tvory mesta
www.kniznicapetrzalka.sk/projekt/tvory-mesta/

MĚSTSKÉ PUZZLE V PARTICIPACI

slovní metody, didaktická hra, inscenace, brainstorming

ANOTACE

S pomocí vzdělávací hry pro děti, která učí přemýšlet o krajině kolem nás, ověříme záměry různých měřítek. S ohledem na rozsah a měřítko puzzle je však metodika nevhodnější na řešení větších území (např. v rozsahu několika městských bloků a více, klíčových uzlů, brownfields a nezastavěných území obklopených okolními bloky či otevřených do krajiny aj.)

Nároky na program a pomůcky

vytištěné a rozstříhané puzzle (obrazový materiál ke stažení zde: www.architektiveskole.cz/detail_metodiky/18), prázdné papíry na doplnění puzzle, pastelky/fixy, možnost promítání obrázků či jiný způsob ukázání příkladů (ukázková prezentace přílohou), psací potřeby a zápisník pro facilitátora

SCÉNÁŘ

Na úvod stručně a srozumitelně vysvětlíme účastníkům, jak a proč jsme je zapojili do projektu, proč jsou jejich podněty důležité a že budou skutečně vzaty v potaz při dalším plánování. Úvodní slovo slouží jako motivace pro další práci.

Dále sdělíme účastníkům něco o řešeném území – výstižně, s perličkou z historie jim ukážeme, jak významnému prostoru se budou věnovat. Podrobněji je pak seznámíme s budoucím záměrem změny v území, aby dostali maximum potřebných informací pro simulační hru. Ověříme si, že všichni všemu rozumí.

Nejprve necháme vyskládat účastníky s pomocí vytištěných puzzle řešené území se širším okolím (alespoň o dva bloky více na všechny strany). Rozsah skládaného území závisí na projektu, záměru participace. V případě chybějících prvků mohou účastníci vytvořit vlastní návrh karet (např. park, skladiště aj.). Pakliže není znám záměr v území, lze využít vložení prázdné karty (bílého papíru) a v níže popsané diskusi dle funkce navržených záměrů kartu měnit.

Další část programu je vedena jako simulační hra zaměřená na spolupráci občanů a místní samosprávy a její fungování např. v rámci potenciálního záměru nového projektu ve městě či změny územního plánu, jejíž legislativní proces je vhodné účastníkům na začátku stručně popsat. Rozdáme účastníkům role (mohou tvořit i skupiny), např.:

- starosta – vede jednání, hlídá domluvená pravidla diskuse a zahajuje závěrečné hlasování o návrhu (ilustrovaném příslušným puzzle v rámci vyskládané části obce)
- zastupitelé – hlasují, připomínají a diskutují o návrhu (mohou měnit vyskládané puzzle, puzzle pomáhají vizualizovat kontext, podmínky návrhu v rámci obce)
- navrhovatel – tým urbanistů, kteří předkládají návrh a argumentují v jeho prospěch (mohou měnit vyskládané puzzle, které pomáhají vizualizovat kontext, podmínky návrhu v rámci obce)
- zástupci veřejnosti, kteří oponují navrhovateli a upozorňují na sporné body návrhu či s ním polemizují (puzzle jim pomáhají vizualizovat změny a podmínky v rámci obce)
- zástupci nadřízených orgánů (např. ministerstvo životního prostředí, památkový úřad, hasiči aj. – potřeba zvolit dle povahy projektu), kteří hodnotí návrh z pohledu jeho vlivu na krajinu a dopadu na životní prostředí (puzzle jim umožňují vizualizovat podmínky projektu)

Jakmile se účastníci seznámí s náplní svých rolí, domluvíme se na pravidlech diskuse, aby se účastníci nepřekřikovali (např. jasně stanovte osobu, která diskusi moderuje, zvolte způsob, jak se přihlásit o slo-

RADY A TIPY

vo, ujistěte se navzájem, že každý podnět má svou váhu a není bezcenný, a to ani když se opakuje atd.). Účastníci v následné diskusi vyjadřují své myšlenky, názory a hájí svá práva s ohledem na možnou změnu v území. Lektor diskusi důsledně sleduje, případně pomáhá účastníkům v orientaci v tématu, diskusi posouvá a zaznamenává si veškeré podněty, stanoviska a námitky k nim.

Rady a tipy pro realizační tým

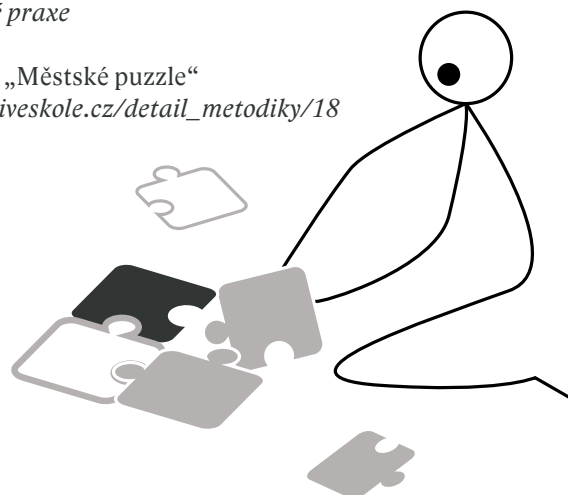
Stanovit si předem, co je potřeba zjistit od dětí, a podle jednotlivých témat usměrňovat diskusi.

Program lze spojit s jeho originální verzí vytvořenou pro vzdělávací účely.

Pokud je to možné, přivzte ke hře skutečného zástupce radnice.

Příklady dobré praxe

Simulační hra „Městské puzzle“
www.architektiveskole.cz/detail_metodiky/18

MÁME PLÁN!

rolová hra, simulační hra

ANOTACE

Smyslem rolové hry „Máme plán!“ je zábavnou formou seznámit účastníky se základními principy rozvoje měst a účelem územního plánování. Hráči zastávají role aktérů v procesu pořizování územního plánu fiktivního města a podle toho, jak se jim podaří splnit cíle určené ve scénáři, jsou na konci hry bodově ohodnoceni. Hra tak motivuje hráče k prosazování svých zájmů a zároveň nezbytnost pořízení územního plánu, aby „neprohráli všichni“, nutí hráče k dialogu a spolupráci. Hra rozvíjí schopnost argumentace a týmové práce. Je možné ji využít k ověření rozvojového záměru města velkého měřítka (např. územní plán).

Orientační časové rozvržení

úvod (15 min.)
hra (90–120 min.)
reflexe hry (30 min.)

Nároky na program a pomůcky

hrací plán (9× barevný výtisk A3), stůl, židle, herní prvky, obecná pravidla hry a charakteristiky rolí vytištěné pro každého hráče

SCÉNÁŘ

Minimální počet účastníků je 9, optimální 14, nejvyšší 17. Hru vede jeden lektor, který zároveň zastává roli pořizovatele územního plánu (má tedy i z pozice této role možnost zastavit „nezákonné“ postupy – tj. takové, které jsou v příkrém rozporu s pravidly hry).

Po úvodním seznámení s účelem hry, základními pojmy a principy územního plánování, vysvětlení pravidel a rozdělení rolí následuje vlastní simulace pořizování územního plánu. Pořizování sestává ze tří fází. Z tvorby zadání, jehož účelem je formulovat požadavky na rozvoj města, a tím na podobu územního plánu (v praxi to určuje diskuse o tom, jaké kartičky mají zůstat ve hře a jaké mají jít „z kola ven“). Ve fázi návrhu hraje hlavní roli zpracovatel plánu a zástupci vedení města. Jejich úkolem je navrhnout takový plán (rozmístění kartiček, které zůstanou na stole), aby co nejvíce předešli konfliktům mezi různými zájmovými skupinami (vlastníky pozemků, investory, rezidenty, spolky apod.). Ve fázi projednání návrhu mohou všichni hráči v závislosti na své roli uplatnit určitý počet připomínek a námitek k návrhu (tj. požadovat, aby některé kartičky byly odstraněny). Poté, co pořizovatel shledá, že všechny kartičky, které jsou na stole, jsou tam oprávněně (v souladu s pravidly) a možnosti připomínkování všech hráčů jsou vyčerpány, je plán pořízen a vlastní simulační hra končí.

Následuje klíčová fáze reflexe hry, v níž by měl mít každý hráč možnost povědět vlastními slovy, co ho na hře zaujalo, co se naučil (např. o rozvoji měst,

územním plánování, ale i principech komunální politiky v demokratické společnosti, o významu spolupráce a naslouchání druhým) a jak je spokojen se svým „výsledkem“. Následuje celková reflexe hry moderovaná lektorem. Na závěr doporučujeme položit otázku, jak by se ve městě, které by se rozvíjelo podle pořízeného plánu, žilo. Dobře? Špatně? Lépe než podle původního plánu

RADY A TIPY

Není-li to nutné, zasahujte do hry co nejméně – zejména pokud se konflikty dostanou do slepé uličky a zjevně z nich není cesta ven. I ve skutečnosti bývá pořizování územních plánů náročné a je nutné se při něm vypořádat s různými konflikty.

Doporučená literatura

Původní simulační hra „Máme plán“, Nature Systems
[naturesystems.cz/simulacni-hra-mame-plan](https://www.naturesystems.cz/simulacni-hra-mame-plan)

Hra máme plán upravená pro děti a mládež
<https://www.dialog.archi/vzdlvn#/mme-pln/>

VCÍTIT SE DO JINÉ OSOBY

rolová hra, brainstorming, navrhování, prezentace, diskuse

ANOTACE

Veřejný prostor je využíván mnoha rozličnými skupinami obyvatel. Účastníci očima jiného uživatele prostoru nejprve zhodnotí silné a slabé stránky řešeného území a navrhnou jeho možný rozvoj. V druhé části workshopu formulují společnou vizi, jak řešené území zlepšit. Cílem aktivity je tedy dojít konsenzu a shromáždit podněty pro rozvoj území z pohledu nejmladší generace obyvatel obce.

Orientační časové rozvržení

úvod (cca 15 min.)
brainstorming ve skupinách, práce nad mapou (cca 45 min.)
prezentace skupin (60 min.)
formulování vize (60–120 min.)

Nároky na program a pomůcky

velký stůl nebo sestavu stolů, volně rozmístitelné židle, vytištěná mapa řešeného území (barevná ortofotomapa), fixy, papíry a psací potřeby, větší papíry a výtvarné pomůcky, vytištěné role skupin uživatele (př. www.architektiveskole.cz/detail_metodiky/21), tabule

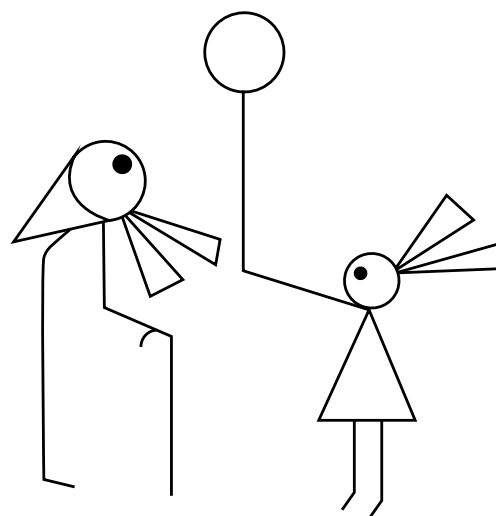
SCÉNÁŘ

Na úvod vysvětlíme, co se bude dít, rozdělíme účastníky do skupin (počet odpovídá počtu skupin uživatel definovaných kartami, např. senioři, rodiny s dětmi, děti, cyklisté aj.). Každá skupina bude představovat určitý typ uživatelské skupiny a každému členovi bude rozdělán jeho „osobní profil“, aby se do své role lépe vžil. Příklady takových profilů jsou uvedeny pro ilustraci zde. Po přijetí role osobního profilu na vylosované kartičce necháme účastníky se pár minut zamyslet nad tím, jaké požadavky má příslušník takové skupiny na řešené území podle svých potřeb a jaké změny by mohl požadovat.

Brainstorming ve skupinách: účastníci se nejdříve zamyslí nad otázkou, jaké je řešené území (obec, veřejný prostor aj.) a na kus papíru si zapíší první vlastnosti, které je napadnou. V druhém kroku napíší na týž papír pět kladů a pět záporů tohoto prostoru. Tyto nápady následně využijí v další práci, ideálně nad mapovým podkladem.

Práce nad mapou: jsou diskutovány následující tematické okruhy, např. silné a slabé stránky veřejného prostoru; možnosti trávení volného času a deficity volnočasové infrastruktury; pocit bezpečí a dopravní bezpečnost; potenciál rozvoje (změna prostoru, vyřazení deficitů).

Prezentace skupin: výše připravený mapový podklad pak jednotlivé skupiny představí ostatním účastníkům a jednotlivé body zapisuje lektor na tabuli tak,

RADY A TIPY

aby zůstaly všem na očích, a to min. v rozlišení silné stránky / slabé stránky / potenciál rozvoje.

Formulování vize: Po prezentaci všech skupin lektor zakroužkuje společné body, které se stanou základním kamenem společné vize a upozorní na střety či protichůdné názory; ty je třeba společně probrat tak, aby všechny skupiny utvořily vizi pro řešené území, na které se všichni shodnou.

Rady a tipy pro realizační tým

Je potřeba, aby účastníci byli předem seznámeni s řešeným územím – sami před workshopem či na úvod workshopu (ať již osobně, či online prezentací).

Debaty v rámci skupin bývají často bouřlivé. Vedte účastníky k tomu, aby sami řešili konflikty a snažili se zachovávat relativní pořádek. Zasahujte jen v nutných případech, kdy se spor dostal do slepé uličky či zřetelně osobní roviny, a hlídejte čas.

Zapojte do projektu radnici. Je klíčovým partnerem, bez něhož výstupy těžko najdou praktické uplatnění.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Kvalitativní charakter a rozmanitost podnětů kladou vysoké nároky na lektory, kteří budou data interpretovat. Doporučujeme data interpretovat průřezově, tj. napříč daty získanými u všech skupin, najít a po-

jmenovat hlavní tematické oblasti, kterým účastníci věnovali pozornost, a představit stěžejní návrhy na zlepšení. V rámci transparentnosti doporučujeme veškeré materiály fotograficky zdokumentovat. Výtvorná díla však prezentujte v závěrečné zprávě pouze s výslovným souhlasem autorů a vysvětlením.

Příklady dobré praxe

Zapojení žáků ZŠ nám. Jiřího z Lobkovic do tvorby zadání architektonicko-urbanistické soutěže na revitalizaci náměstí (viz dialog.archi)

Zapojení žáků do návrhu parku u ZŠ Jeseniova (viz dialog.archi)

Obdobné metodiky

Veřejný prostor a lidé (www.architektiveskole.cz)

PROTOTYP

práce s mapou, diskuse, navrhování, modelování

ANOTACE

Účastníci workshopu vytvářejí fyzické modely svých návrhů. Dle velikosti modelu testujeme jejich umístění v konkrétním prostoru či jeho zmenšeném měřítku. Při testování získají zpětnou vazbu o vhodnosti jejich umístění v prostoru.

Orientační časové rozvržení

úvod (5–10 min.)
 zažití a mapování prostoru
 (30 min.)
 diskuse o prostoru (10–30 min.)
 samostatné/skupinové navrhování
 (10–30 min.)
 přestávka pro přípravu materiálu
 (60–120 min.)
 vyhodnocení návrhů (5–10 min.)
 realizace modelů/prototypů
 (30–60 min.)
 testování (alespoň 10 min.)
 vyhodnocení (5–10 min.)

Pomůcky

papíry, psací potřeby, potřeby na kreslení, materiál a nástroje pro modelování

SCÉNÁŘ

S prostorem, do kterého se budou tvořit prototypy, se účastníci seznámí mapovací aktivitou. Například poznáváním pomocí hmatu se zavázanýma očima nebo bosou chůzí či jinou zážitkovou metodou poznávání prostoru. Poté účastníci spolu s lektorem prostor nakreslí na společný papír nebo křídou na zem. Pomocí kresby pojmenovávají jeho jednotlivé části. Lektor vyzývá k diskusi o tom, čeho si účastníci všimli během poznávání (Co se vám v daném prostoru líbí? Co vás zaujalo? Chybí vám tam něco? Nacházejí se tam podle vás nějaké překážky? Jaký potenciál má tento prostor?). Po této části pracuje každý účastník samostatně či ve skupinách na vlastním návrhu pomocí kresby/textu k prostoru. Facilitátor prochází a konzultuje návrhy, ptá se na jejich nápady a zdůvodnění. Poznámky si zapisuje.

V průběhu přestávky a jiné činnosti účastníků si facilitátor stručně vyhodnotí návrhy a vypíše materiály, které by se daly využít k pořízení modelů či prototypů. K modelování či realizaci prototypů sežene/zapůjčí/nakoupí potřebný materiál (univerzální a snadno přizpůsobitelný; např. karton, dřevo, látky, rostliny v květináčích aj.). Vráť se do prostoru, kde připraví nástroje a materiál. Rozloží návrhy na jedno místo / připraví malou výstavku.

V úvodu druhé části účastníci stručně prezentují své návrhy. Lektor je slovně shrne (jaké prvky v návrzích se opakovaly, zda jsou společně tematicky laděné nebo je každý návrh jiný), vysvětlí princip modelování či

tvorby prototypu. Nyní lze postupovat dle zvoleného měřítka modelu. Z materiálu lze vytvořit (1) fyzický model celého návrhu ve zmenšeném měřítku a testovat umístění prvků na modelu, (2) prototyp vybraného prvku návrhu (tzn. fyzický model ve skutečné velikosti). V případě realizace prototypu se spolu s účastníky domluvíme na tom, které prvky z jejich návrhu by bylo možné vytvořit a jak s ohledem na naše materiálové možnosti (např. místo navrhovaného jezírka zakopeme nádobu naplněnou vodou do země a zasadíme k němu traviny). Lektor představí materiály a nástroje. Účastníci se rozdělí do skupin (pokud nejsou) podle toho, které vybrané modely či prototypy chtějí vyrábět. Lektor asistuje při tvorbě.

Po vytvoření modelu či prototypu nastává fáze testování. V rámci modelu je možné s prvky hýbat. Prototyp testujeme na místě. Lze také vytvořit společný model místa (či použít jeho mapu, páskami vymezit prostor na zemi aj.) a v rámci něho testovat zhruba měřítkem odpovídající modely. Je dobré vše zdokumentovat fotografiemi. O návrzích je možné dále diskutovat a prezentovat si navzájem své výtvořky.

Nakonec lektor shrne zjištění, vyzdvihne práci účastníků a pojmenuje kladné stránky i úskalí návrhů plynoucí z testování, příp. to, jak se možná proměnilo vnímání a využívání prostoru.

RADY A TIPY

Na začátku účastníky upozorníme, že nejde o kvalitu estetického provedení prototypu, ale o možnost otestovat jím svůj nápad na změnu v prostoru. Klademe důraz na bezpečnost, ale i zábavu a zážitek. Fyzické modely ve skutečné velikosti jsou dočasné. Pokud je to možné, lze je po omezenou dobu nechat na místě a vyzkoušet návštěvníky prostoru.

Možnosti další práce s metodikou

Tuto metodu lze přizpůsobit i pro mladší účastníky, např. formou pantomimy budoucích žádaných činností v prostoru (pantomimicky znázorňujeme současné aktivity nebo potřeby účastníků).

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Návrhy a fotky shrneme textem či nákresem v situaci. Můžeme přidat i jednoduchá schémata navržených prvků a jejich popis či zachycené vjemy a vyjádření účastníků. Z nich lze vytvořit doporučení pro dlouhodobý návrh prostoru.

Příklady dobré praxe

Letná škola cirkulárnej ekonomiky FM UK
www.fm.uniba.sk/akcie-organizovane-na-fm/letna-skola-2020-ekonomika-v-kruhu/

Zapojení žáků a studentů do participativního rozpočtu Prahy 5 (viz dialog.archi)

JE TO NÁŠ RYBNÍK

rolová hra, práce v terénu

ANOTACE

Představte si, že žijete ve městě, v jehož blízkosti je rybník. O jeho budoucnosti nyní rozhodují místní obyvatelé v referendu – a na místní obyvatele si zahrají vaši účastníci. Dostanou různé role s různými pohledy, budou prozkoumávat terén a hromadit potřebná data. Cílem je rozvíjet práci s daty, kritické a analytické myšlení, aktivita je také zaměřena na týmovou práci, vyjednávání a sdílení různých názorů. Aktivitu je vhodné vztáhnout ke skutečnému problému v daném místě a místo rybníku si představit park, les, starý dům aj.

Orientační časové rozvržení

úvod (20–30 min.)
práce v terénu (180–300 min.)
zpracování dat (120–180 min.)
závěr (90 min.)
vyhodnocení (30 min.)

Pomůcky

tužky, fixy, papíry, literatura (atlas rostlin, dějiny daného místa apod.), počítač, projektor, fotoaparát/kamera

SCÉNÁŘ

V úvodu je třeba představit kontext studovaného tématu. Jako příklad budeme používat rybník, ale může jít o jakékoli místní téma. Začneme úvodními informacemi, např. rybník ve vašem městě koupil podnikatel, který jej chce vysušit a postavit na jeho místě obchodní centrum. Město tím přijde o rekreační místo, na druhou stranu výstavba přinese nová pracovní místa. Účastníky rozdělíme do tří skupin, které budou zastávat odlišné názory na situaci:

- podporovatelé – jejich názor je založen na ekonomické perspektivě a zisku; nevnímají žádný přínos rybníka a chtějí prosadit schválení výstavby obchodního centra
- oponenti – obchodní centrum nebude mít pozitivní ekonomický dopad a vesnice přijde o rekreační oblast; je třeba zohlednit možné narušení ekosystému; chtějí stavbě centra zabránit
- experti – nezaujatí místní vědci, jejichž práce je založená na faktech; je třeba se ptát, jaká je opravdová biologická i společenská hodnota rybníka a jaký prospěch může mít naopak vybudování obchodního centra; expertní práce není ovlivněna emocemi

Po úvodu a rozdělení do skupin přichází čas na práci v terénu. Účastníci musejí sbírat data, která podpoří jejich postoj. Mohou dělat výzkumy veřejného mínění, hledat v dostupných zdrojích daného místa, zaměřit

RADY A TIPY

se na využitelnost rybníka, zkoumat jeho faunu a flóru. → Je něco, z čeho se můžete do budoucna poučit?

Po nasbírání dat mají účastníci za úkol nashromážděná data zpracovat. Mohou připravit statistiky, grafy, sestříhat video, vyrobit prezentaci či sepsat souhrnnou zprávu na papír. Výsledkem je shromáždit dostatečné podklady pro prezentaci a obhájení svého názoru. → Co byste udělali jinak?

→ Co si z aktivity odnášíte?

Rady a tipy pro realizační tým

Každá skupina dostane 15 minut na prezentaci. Následně mohou pokládat dotazy ostatní. Společně by pak všechny skupiny měly dospět k jednomu řešení situace (např. hlasování, panelová diskuse apod.).

Je nutné předem prozkoumat místo, ve kterém se bude aktivita konat. Nezapomeňte nastavit jasná pravidla a časové ohraničení pro práci v terénu. Dejte účastníkům své telefonní číslo pro případ nouze. Stejně tak si vezměte jejich čísla, abyste je mohli kontaktovat.

Při hodnocení aktivity je třeba se zaměřit na otázky, které účastníky donutí zamyslet se nad tím, co se stalo, jak probíhal sběr dat, jaká byla spolupráce ve skupině, jak došlo k finálnímu rozhodnutí, z čeho by se mohli poučit, co si z aktivity odnášejí.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Sebraná data zpracovávají účastníci pro potřeby prezentování svého postoje. V případě, že se rozhodnete řešit reálný problém ve vašem městě, data posléze diskutujte s místními představiteli.

Příkladem mohou být následující otázky:

→ Jakým způsobem probíhal sběr dat?

Obdobné metodiky

→ Jak jste si rozdělili práci?

Konsenzuální konference

www.participativnimetody.cz/konsenzualni-konference.html

→ Jaká panovala ve skupině atmosféra? Spolupracovalo se vám dobře?

→ Nastaly nějaké problémy? Jak jste je řešili?

Stezky: Jak tvořit vzdělávací aktivity pro mladé lidi, které jsou skutečně zakotveny v jejich sociálních a občanských životech [online]. Praha 2017. Dostupné z: <http://findthethod.eu/?lang=cz>

→ Jak došlo k finálnímu rozhodnutí?

PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET OBCE

diskuse nad mapou, týmová kreativní práce, prezentace

ANOTACE

Žáci/studenti (1) se formou přiměřenou věku dozvědí o fungování participativního rozpočtu obce, (2) budou se moci aktivně zapojit se svým návrhem na zlepšení veřejného prostoru a (3) jejich návrh je motivačním faktorem pro zapojení širší školní komunity do participativního rozpočtu. Aktivita čerpá z místní znalosti a kreativity účastníků a vede je, aby se naučili dát svým nápadům realizovatelnou formu.

Orientační časové rozvržení

úvod (15 min.)
 procházka / diskuse nad mapou (30–45 min.)
 finální volba zadání (15 min.)
 vytváření návrhu (60–90 min.)
 diskuse nad návrhy (30 min.)

Pomůcky

velký stůl, volně rozmístitelné židle, vytištěná mapa (barevná ortofotomapa), barevné lepicí papírky k zaznamenávání podnětů do mapy, fixy, papíry a psací potřeby, větší papíry a výtvarné pomůcky

SCÉNÁŘ

Po úvodním slově o participativním rozpočtu obce a průběhu workshopu máme dvě možnosti.

První je prohlídka míst, pro která budou účastníci vytvářet návrh. Tuto variantu doporučujeme zejména u nejmladších dětí, které ještě neumí pracovat s mapou, případně je-li ze strany školy či obce silná poptávka po řešení konkrétního prostoru.

Druhou možností je pracovat pouze v interiéru a začít společným přemýšlením a diskusí nad mapou o tom, jaká veřejná prostranství v širším okolí školy by potřebovala zlepšit a jak to udělat. Lektori se ptají, podnětují diskusi mezi účastníky a zaznamenávají podněty do mapy a na záznamový arch. Zjišťujeme, jak účastníci vnímají vybraný veřejný prostor (např. okolí školy), co se jim tam líbí a nelíbí, jak se tam cítí, co tam je a není možné dělat. Následně se ptáme, jak by se daly odstranit pojmenované nedostatky a realizovat vymyšlené nápady. Důležitým úkolem lektorů je filtrovat návrhy tak, aby zůstaly ty, které jsou potenciálně realizovatelné v rámci participativního rozpočtu.

Dále žáci, pokud je ve hře stále více míst, rozhodnou konsenzuálně nebo hlasováním o prostoru, kterým se budou zabývat, a o tom, co má být předmětem návrhu.

Poté účastníci v rámci skupiny pracují na návrhu. Mohou stručně psát, kreslit, malovat, ale třeba i vytvářet model v závislosti na míře výtvarné kreativity. Lektor je k dispozici jako odborný konzultant.

RADY A TIPY

Když mají všechny skupiny návrhy hotové, vzájemně si je odprezentují a diskutují o nich. Z diskuse vzejde jeden společný návrh, nebo pokud účastníci vytvoří zcela odlišné návrhy, hlasují o tom, který návrh by měl být přihlášen do participativního rozpočtu.

Rady a tipy pro realizační tým

Způsob výběru lokality a obsah návrhu doporučujeme v maximální možné míře nechat na účastnících. Naopak usměrňování nápadů lektorem směrem k těm proveditelným je potřebné, protože jedním z přínosů aktivity je, že se žáci/studenti střetnou s technickými, administrativními a ekonomickými limity revitalizace veřejného prostoru.

Formu výstupu je možné nechat na účastnících, pokud bude daný návrh spolu se stručným průvodním textem nebo slovním komentářem dostatečně srozumitelný.

Pro větší zapojení všech účastníků doporučujeme základní skupiny o 8–12 účastnících rozdělit na 2–3 podskupiny, které mohou souběžně pracovat na různých úkolech. Zrychlí se tím také tempo práce.

Vybrané návrhy co nejdříve konzultujte na radnici, která vyhlašuje participativní rozpočet. Pokud zjistíte, že je podle vyhlášeovatele projekt v rámci participativního rozpočtu nerealizovatelný, zbude ještě čas návrh upravit.

Počítejte s tím, že účastníci, zejména ti mladší, budou následně potřebovat pomoc s prezentací návrhu v rámci participativního rozpočtu.

Možnosti další práce s metodikou

Aktivitu lze realizovat také ve školách, které mají školní participativní rozpočet. Mohou se zapojit jednotlivé třídy nebo školní parlament a navrhnout projekt vztahující se k předprostoru a areálu školy.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Ze sebraných dat v průběhu aktivity vytvoříte návrh projektu do participativního rozpočtu se všemi obvyklými požadavky – přesnou specifikací území, podrobným popisem návrhu a rozpočtem. Klíčové je dát návrhu takovou podobu, aby zaujal potenciální podporovatele v rámci participativního rozpočtu, ať už to budou žáci školy a jejich příbuzní, pedagogové, nebo širší veřejnost. Přesto v rámci transparentnosti doporučujeme zpracovat stručnou souhrnnou zprávu, ve které uvedete, jací žáci/studenti se zapojili a jakým způsobem, a vypořádáte podněty, z nichž jste čerpali. Doporučujeme také fotograficky dokumentovat všechny vytvořené materiály.

Příklady dobré praxe

Zapojení žáků a studentů do participativního rozpočtu Prahy 5 (viz dialog.archi)

PLACEMAKING

ANOTACE

Placemaking představuje metodu rychlého, jednoduchého, dočasného vylepšení prostoru s pomocí místní komunity. Během série setkání zmapujeme, navrhujeme, konzultujeme s dotýčnými aktéry a realizujeme drobné úpravy prostoru.

Orientační časové rozvržení

mapování (2× 60 min.)
brainstorming, diskuse,
navrhování (2× 60 min.)
realizace (2× 60 min.)

Pomůcky

papíry, psací potřeby, potřeby na kreslení, materiál pro realizaci změny (např. barvy, malířské náčiní, rostliny, zahradnické náčiní, stavební materiál, nářadí aj.)

SCÉNÁŘ

Na úvodních (minimálně dvou) setkáních použijeme metody k mapování prostředí – pocitové mapy, barevné rámečky, fotopříběhy, texty o místě aj. Výstupy z těchto schůzek zanalyzujeme a vytvoříme závěry, které projednáme na dalších dvou setkáních, ideálně tvůrčími metodami – růžový rám, dokreslování do fotek, fyzické modelování aj. Na základě projednání navrhujeme drobná zlepšení dotčeného prostoru. Na jednom z těchto setkání musíme zhodnotit, která zlepšení dokážeme uskutečnit společnými silami. Podle toho vybereme návrh(y). Společně naplánujeme, co všechno potřebujeme k jeho/jejich realizaci. Návrh(y) představíme i zástupcům komunity, která také prostor využívá. Během posledních setkání návrh(y) realizujeme.

RADY A TIPY

Návrhy mohou být praktické, ale i umělecké. Mohou být i dočasné a upozorňovat na potenciál místa.

Možnosti další práce s metodikou

Metodu lze použít jako součást větší koncepční změny prostoru a může sloužit jako plánovací podklad pro zástupce samosprávy nebo developera. Můžeme dále sledovat využívání prostoru – jaké změny v jeho využívání nastaly po jeho proměně naším zásahem.

Způsob vyhodnocení sebraných dat

Výsledné změny v prostoru můžeme analyzovat přímým pozorováním využívání prostoru podle metod Jana Gehla nebo Williama H. Whytea. Tato pozorování zaneseme do schémat a grafů.

Příklady dobré praxe

Placemaking Europe
placemaking-europe.eu

MestoCity
www.facebook.com/mestoCity

Project for Public Space
www.pps.org

Doporučená literatura

DERR, V., CHAWLA, L., MINTZER, M. *Placemaking with Children and Youth: Participatory Practices for Planning Sustainable Communities*. New York 2018. ISBN 978-1613321003.

WHYTE, W. H. *The Social Life of Small Urban Spaces*. Washington, D.C. 1980. ISBN 097063241X.

PŘÍLOHY

JAK NA NIC NEZAPOMENOUT

1. Název aktivity	video, zvukový záznam) a potřebujete tedy souhlas účastníků?
2. Tým facilitátorů	
3. Cíl	Bude přítomna další dospělá osoba/osoby (rodiče, vychovatelé, pedagogové, hostující odborníci aj.)? A jaká bude role jednotlivých osob?
Čeho chcete vaší aktivitou dosáhnout a jak zjistíte, že jste toho dosáhli?	
Co chcete, aby vaši účastníci pochopili víc do hloubky nebo byli schopni dělat jinak?	5. Obsah
Co je aktuálním tématem, hlavním zájmem vybrané skupiny a dané lokality?	O čem je vaše aktivita?
	Jak dosáhnete svého cíle?
	Na co je třeba myslet, abyste aktivitu přizpůsobili specifikům účastníků?
4. Kontext	6. Proces
Kde a kdy se aktivita bude konat?	Co budete dělat v průběhu aktivity, krok za krokem?
V kolik hodin se bude aktivita odehrávat? Je lepší dopoledne, odpoledne či večer (s ohledem na věk a pozornost dětí)?	Jak aktivitu vyhodnotíte? Jak zjistíte, že jste dosáhli plánovaných cílů?
Kolik času máte?	7. Co je třeba připravit
Jaké prostory a materiál jsou k dispozici na místě?	Co musíte zorganizovat, koupit, vyžádat si, zařídit atd., aby bylo možné aktivitu uskutečnit (od povolení, souhlasu majitelů / správců pozemku/objektu po nákup potřeb a materiálů)?
Jak velká je vaše skupina?	Jaká rizika musíte zohlednit při přípravě a realizaci aktivity?
→ Jaká jsou specifika skupiny účastníků? (věk, zájmy, obtíže aj.)	Koho oslovit jako lektory? Je potřeba jeden či více?
Jaké bude počasí?	Koho pozvat jako hosta? Zajistit jeho oslovení.
Bude potřeba využít hromadnou veřejnou dopravu pro přesun?	
Budete potřebovat pořizovat záznam (fotografie,	

DOPORUČENÁ LITERATURA

Tištěné publikace

DERR, V., CHAWLA, L., MINTZER, M. *Placemaking with Children and Youth: Participatory Practices for Planning Sustainable Communities*. New York 2018. ISBN 978-1613321003.

REITMAYEROVÁ, E., BROUMOVÁ, V. *Cílová zpětná vazba – metody pro vedoucí skupin a učitele*. Praha 2007. ISBN 978-80-262-0988-1

WILIAM, D., LEAHYOVÁ, S. *Zavedení formativního hodnocení*. Praha 2015. ISBN 978-80-906082-7-6

Online publikace

BRANDER, P. a kol. *KOMPAS: Manuál pro výchovu mládeže k lidským právům* [online]. Praha 2006. ISBN 80-7203-827-3. Dostupné z: https://www.naerasmusplus.cz/file/4110/kompas_manual.pdf

ČUJOVÁ, M. *Do Evropy hrou II* [online]. Praha 2012. ISBN 978-80-87449-38-7. Dostupné z: https://www.naerasmusplus.cz/file/4147/do_evropy-hrou_ii_2014_pc-version.pdf

GUALTIERI, G., CORDERO, V., DOUMPA, V. *The City at Eye level for Kids* [online]. Rotterdam 2019. Dostupné z: <https://placemaking-europe.eu/wp-content/uploads/listing-uploads/file/2020/05/Manual-The-City-at-Eye-Level-Kids-FINAL-VERSION-1.pdf>

Jak přizvat občany ke spolupráci [online]. Praha. Dostupné z: <http://agorace.cz/nase-sluzby/participace-jak-prizvat-obcany-ke-spolupraci/>

KRISHNAMURTHY, S., STEENHUIS, C., REIJNDERS, D. A. H., & STAV, T. *Child-friendly urban design: observations on public space from Eindhoven (NL) and Jerusalem (IL)* [online]. Technische Universiteit Eindhoven 2018. Dostupné z: <https://bernardvanleer.org/publications-reports/child-friendly-urban-design-observations-on-public-space-from-eindhoven-nl-and-jerusalem-il/>

LENČO, P. a kol. *Samospráva s dětmi, mladými lidmi a pre nich* [online]. ISBN 978-80-89403-22-6. Dostupné z: http://www.codetipotrebuju.sk/wp-content/uploads/2020/03/samospravypremladych_web_2.pdf

Manuál participace: Jak zapojit veřejnost do plánování města. Praha 2015. Dostupné z: https://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/Manual_Participace/manpart_1510.pdf

MIHÁLIKOVÁ, J. *Do Evropy hrou* [online]. Praha 2007. ISBN 978-80-87335-72-7. Dostupné z: https://www.naerasmusplus.cz/file/4148/do_evropy_hrou_i_-2014_pc-version.pdf

MIKOVÁ, K., PAULÍKOVÁ, M., PAULINIOVÁ, Z. *Verejné priestory – Ako tvoriť priestory s príbehom, pre ľudí a s ľuďmi* [online]. Banská Bystrica 2010. ISBN 978-80-89505-00-5. Dostupné z: http://www.cpf.sk/files/files/Verejne_priestory.pdf

NOVOSÁDOVÁ, M., PŘÍŠOVSKÁ, L. *Úvod do neformálního vzdělávání* [online]. Praha 2019. ISBN 978-80-88153-68-9. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/sites/default/files/2020-08/%C3%BAvod2.pdf>

PAULINIOVÁ, Z. *Občianske mesto a efektívna participácia* [online]. Banská Bystrica 2019.

ISBN 978-80-570-1064. Dostupné z: <https://cdn.banskabystrica.sk/2019/09/Ob%C4%8Dianske-mesto-a-efekt%C3%ADvna-particip%C3%A1cia.pdf>

PEŠEK, T., ŠKRABSKÝ, T., NOVOSÁDOVÁ, M., DOČKALOVÁ, J. *Slabikář neformálního vzdělávání* [online]. 2019. ISBN 978-80-907579-1-2. Dostupné z: https://www.slabikarnfv.eu/slabikar_digital_cs.pdf

Plánovanie mesta 2 s tými ktorí tomu nerzumejú [online]. Zvolen 2013. Dostupné z: <https://www.slatinka.sk/assets/Program/Planovanie-mesta-2.pdf>

SIVÁK, M. a kol. *OBČANSKÉ PROJEKTY VE VEŘEJNÉM PROSTORU – Manuál pro politiky, úředníky a iniciátory projektů* [online]. Plzeň 2020. ISBN 978-80-907808-2-8. Dostupné z: https://issuu.com/mareksivak/docs/obcanskeprojektyvevp_manual

Stezky: Jak tvořit vzdělávací aktivity pro mladé lidi, které jsou skutečně zakotveny v jejich sociálních a občanských životech [online]. Praha 2017. Dostupné z: <http://findthemethod.eu/?lang=cz>

ŠANTORA, R., ŠEJTKA, O., MAJER, J. *Město dětem* [online]. Praha 2009. Dostupné z: <http://crdm.cz/publikace/mesto-detem-brozurka-se-povedla/>

Vzdělávací rogram Roots & Shoots Slovakia [online]. 2019. Dostupné z: https://issuu.com/greenfoundation/docs/katalog_projektov_2019_final

Webové stránky

Architekti ve škole [online]. Dostupné z: <https://www.architektiveskole.cz/>

Eurbanities [online]. Dostupné z: <https://www.eurbanities.org/>, <https://epale.ec.europa.eu/cs/resource-centre/content/participacni-hra-prirucka-metody-eurbanities>

Guide: Practice innovation with design thinking [online]. Dostupné z: <https://rework.withgoogle.com/guides/design-thinking/steps/introduction/>

International Biennial on Architecture Education for Children and Young People [online].

Dostupné z: <https://ludantia.wixsite.com/bienal-internacional/educational-projects>

NADÁCIA PRE DETI SLOVENSKA. *Čo deti potrebujú* [online]. Dostupné z: <http://www.codetipotrebuju.sk/category/na-stiahnutie/>

Placemaking Europe [online]. Dostupné z: <https://placemaking-europe.eu/tools/>

Zelená škola [online]. Dostupné z: <http://www.zelenaskola.sk/pre-skoly/materialy/metodicka-prirucka>

SLOVNÍK TRADIČNÍCH PARTICIPATIVNÍCH METOD

Následující texty jsou převzaty z webového portálu participativnimetody.cz, který jednotlivé metody podrobně popisuje, včetně jejich nároků na zdroje či časovou náročnost.

Open Space

Neformální demokratická metoda umožňující sdílení zkušeností a názorů na dané téma. Témata k diskusi tvoří účastníci sami. Metoda vyžaduje otevřenost a individuální přístup, dobrovolnou a aktivní účast.

Veřejné projednání

Slouží k prezentaci a diskusi projektů a záměrů. Součástí projednání obvykle bývá moderovaná zapisovaná diskuze a sběr ústních i písemných připomínek k projektu nebo záměru.

World Café

Umožňuje středním a větším skupinám účastníků sdílet zkušenosti a názory a hledat odpovědi na otázky, které jsou předem definovány. Může být použita samostatně nebo jako část větší akce či procesu.

Den otevřených dveří

Občané mohou přijít kdykoliv v průběhu předem stanovené doby do připraveného prostoru, kde jsou přichystány informace k projednávanému tématu a lidé se znalostí dané problematiky. Občané se mohou neformálně informovat a přispět svými názory.

Pracovní skupina

Skupina 5–15 osob se opakovaně setkává nad řešením daného projektu, tématu nebo záměru. Důležitým

prvkem pro fungování a výstupy pracovní skupiny je její složení, které by mělo odpovídat jednotlivým zájmovým skupinám, kterých se projednávané téma týká.

Interaktivní výstava

Kombinace informativního a konzultačního (případně i rozhodovacího) nástroje práce s veřejností. Výstava má názorně informovat o daném tématu. Současně může formou ankety nebo rozhovorů vytvářet prostor pro sběr podnětů na vybrané téma.

Tvorba vize komunity

Metoda je zaměřena na vytvoření dlouhodobého plánu rozvoje obce nebo území za současného výběru a postupné realizace krátkodobých prioritních témat.

Scénáře budoucnosti

Založeno na vyprávění, popisu možných stavů budoucnosti. Nejde o odhad či plán budoucnosti, ale o popis možného vývoje, který je určen klíčovými trendy nebo událostmi. Jedná se o vytvoření alternativ, které mohou inspirovat ke strategickým rozhodnutím a plánování.

Kulatý stůl

Jedna z nejtradičnějších a nejobvyklejších metod skupinové diskuse. Klíčovým principem je rovnost diskutujících (symbolicky zakotvená v kruhu). Tě by mělo být dosaženo jak uspořádáním diskutujících, tak rovnovážným vedením diskuse zkušeným moderátorem nebo facilitátorem.

Občanská porota

Menší skupina občanů, porota, se vyjadřuje k určité otázce. Dává tak podklad k rozhodnutí. Před porotou mohou být povoláni experti nebo představitelé různých názorových proudů a vyslechnuti jako „svědci“. Porota pak diskutuje o možných řešeních a snaží se dojít ke konsenzuálním závěrům.

Plánovací buňka

Posouzení názorů veřejnosti pomocí práce menší, náhodně vybrané skupiny. Ta jedná o zvoleném tématu v delším časovém úseku. Výsledkem je občanská zpráva, která se předkládá jako podklad pro rozhodování v dané věci.

Future Search Conference

Plánovací proces, během něhož se různé názorové skupiny scházejí s cílem zabývat se společnou minulostí, současností a zejména budoucností.

Metody mapování veřejných prostranství a území

Za účasti občanů se analyzuje nebo mapuje území a sbírají se podněty pro jeho revitalizaci. Snahou je popsat území z různých úhlů pohledu a ty pak následně sdílet. Do skupiny metod patří např. City Walk, mentální mapování, mapy vnímání místa a pocitové mapy.

Charrette

Intenzivní skupinová diskuse a plánování, které probíhají v několika kolech dle potřeby. V jednotlivých kolech se střídá diskuse v menších skupinách (řeší dílčí aspekty tématu) a v celém fóru. Tam se společně

hodnotí celé téma a míra dosažení společně sdíleného plánu.

Delphi

Diskuse vybraných účastníků, která probíhá bez jejich osobního setkávání – formou vyplňování dotazníku k řešenému tématu. Dotazník je rozeslán všem zúčastněným opakovaně s tím, že se v jednotlivých kolech prohlubuje výměna názorů a hledání konsenzu k tématu.

Konsenzuální konference

Veřejná skupinová diskuse ke společensky kontroverznímu tématu. Vybraná skupina má možnost ho konzultovat s experty a poté diskutovat tak, aby výsledkem bylo jednotné (konsenzuální) stanovisko coby podklad pro politické rozhodnutí.

Deliberativní hlasování

Zaměřeno na co nejpřesnější zjištění názorů veřejnosti na určitou otázku. Probíhá formou dotazníkového šetření před tím a poté, co vybraná skupina dostala k dispozici relevantní informace k řešenému problému. V mezích mezi oběma šetřeními má skupina prostor nově získané informace diskutovat.

Focus Group

Plánovaná strukturovaná diskuse s malým počtem účastníků. Řídí ji zkušený facilitátor v bezpečném prostředí. Cílem je získat informace o preferencích a hodnotách lidí souvisejících s daným tématem. Metodu lze chápat jako spojení cíleného rozhovoru a diskusní skupiny. Lze provést i online formou.

Panel expertů

Metoda zaměřená na sumarizaci a syntézu širokého spektra dat a informací a vytvoření shrnující zprávy, která je souborem doporučení pro řešení zkoumaného problému. Případně vznikne celková vize týkající se řešeného tématu.

Vydání této příručky bylo realizováno v rámci projektu Mladé miesta, který byl financován s podporou Evropské komise.

Tato publikace reprezentuje výlučně názor autorů a Evropské komise a ani národní agentura nezodpovídají za jakékoli použití informací obsažených v této publikaci.

Za podpory programu Erasmus+ publikováno v roce 2021 organizacemi:

Nadácia pre deti Slovenska, www.nds.sk

dialog architekti, www.dialog.archi

Česká rada dětí a mládeže, www.crdm.cz

Tvory mesta, www.facebook.com/tvorymesta

Editor: Kristýna Stará

Redakční tým a autoři textů: Michaela Doležalová, Aneta Chlebničanová, Marek Krajčí, Terézia Kyseľová, Peter Lenčo, Kristýna Stará, Ján Urban, Martin Veselý

Překlad z českého originálu do slovenštiny: Marek Čiernik

Jazyková korektura: Lenka Jindrová, Marek Čiernik

Grafické úpravy a sazba: Kristýna Stará, Marek Jedlička, Magdaléna Škrovanová

Zapojování dětí a mladých lidí do tvorby sídel, jehož autorem je Autorský kolektiv, podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní .

NDS NADÁCIA PRE
DETI SLOVENSKA

